

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MAGDA AXELSEN

DEN FORGLEMTE GREN AF SLÆGTEN THOTT

I HORNS OG VOLDBORG HERREDER

I DET 17. OG 18. AARHUNDREDE

KØBENHAVN
KONGELIG-HOF BOGHANDEL
ANDR. FRED. HØST & SØNS FORLAG.

**DEN FORGLEMTE GREN
AF SLÆGTEN THOTT**

Af 200 nummererede Exemplarer

N° 29

Magda Axelsen.

MAGDA AXELSEN

DEN FORGLEMTE GREN AF SLÆGTEN THOTT

I HORNS OG VOLDBORG HERREDER

I DET 17. OG 18. AARHUNDREDE

UDGIVET VED
MAG. ART.
ANGELICA AXELSEN

KØBENHAVN
KONGELIG-HOF BOGHANDEL
ANDR. FRED. HØST & SØNS FORLAG
MCMXVII.

FORORD

Selv om vi i de senere Slægtled ikke har ført det fulde Slægtsnavn, har der aldrig i Slægten været Tvivl om, at den var af god, gammel, adelig Oprindelse, og Bevidstheden herom kunde for den nuværende Slægt være nok. Da min Moder imidlertid med megen Iver har indsamlet et stort Materiale om Axelsen Thott Slægten, samstemmer jeg i, at denne ringe Del af det chaotiske Stof bliver udgivet.

Jeg haaber, det kun skal danne Indledning til et mere videnskabeligt Værk om Spørgsmaalet, der er altfor interessant til ikke at blive grundigere behandlet.

Min Moder omtaler p. 75 og 76 den mærkelige Slægtlighed mellem de ældste Axelsønner og vor Familie, men Slægtlighed er noget, mange af Nutidens Genealoger nødigt vil tage Hensyn til.

A. A.

Indhold.

- I. Side 9: Slægter med adelige Navne.
  - II. Side 19: Om adelige Slægtnavnes Til-
knytning til bestemt afgrænsede
Steder.
  - III. Side 23: Herregaarde i Voldborg og
Horns Herreder, fra hvis Ejere
Slægter med adelige Slægtnavne
hidrører.
  - IV. Side 35: Skaanske og sydsvenske Slæg-
ter i Voldborg og Horns Her-
reder.
  - V. Side 41: Totter og Axelsønner.
-

I.

Slægter med adelige Navne.

Det er vel bekendt, at der i Bonde- og Borgerstanden er bevaret mange adelige Slægtnavne; man behøver kun at gennemgaa Kirkebøgerne for de sidste Aarhundreder for at finde Vidnesbyrd herom, og endnu den Dag i Dag møder man i Dagbladenes Dødsanmeldelser talrige Exempler herpaa. —

Saaledes findes anmeldt i Nationaltidende Novb. og Decb. 1914 Navnene: Biørn, Skaaning, Drost, Lunow, Lykke og Boesen.

I Marstal findes endnu Navnene: Grubbe og Strange, og i Svendborg bl. a. Pasbjerg.

I Hørning i Østjylland døde 1914 en Gaardmand Bonde, hvis Gaard har tilhørt hans Familie i 9 Slægtled, lutter Navne paa Slægter, der nu betragtes som uddøde Adelsslægter.

Der er imidlertid i mange Slægter bevaret Traditionen om adelig Herkomst, og selv om en saadan Tradition kun støtter sig paa Navnet og ikke kan opvise en regulær Stamtavle, saa bør den ikke ringeagtes, men en nøie og detailleret Undersøgelse vil være paa sin Plads, og her maa jeg udtrykke min Glæde over det udmærkede Forslag, der er fremkommet i Personalhistorisk Tidsskrift 7de Række, 1. Bind, 1. Hefte ved Poul Hennings, om at vække Interesse for Genealogi og Personalhistorie ved f. Ex. at give en Stil, hvor Skole-Eleven fik den Opgave at fortælle: „Hvad jeg ved om mine Forfædre.“

Det vilde sikkert, som P. H. mener, vække mangan Dreng til Eftertanke og endog kunne bidrage til, at værdifulde mundtlige Traditioner om en Slægts Oprindelse reddedes fra at gaa tabt for Efterverdenen.

I Slægten Axelsen er en saadan Tradition bevaret, der leder tilbage til den Slægt, hvis Navn i Middelalderen var knyttet til de berømte ni Axelsønner, og som senere kaldte sig med det oprindelige Stammenavn: Tott. Under Undersøgelserne af denne Traditions Rigtighed er jeg, saavel i Arkiverne i København, som paa de forskellige Godskontorer i Horns og Voldborg Herreder og i Literaturen stødt paa saa mange Vidnesbyrd om adelige Slægters Nedgaaen i Bondestanden, saavel i ældre som i nyere Tider, at jeg har maattet samstemme med den bekendte historiske og juridiske Skribent Thestrup, naar han i sit Værk „Danmarks og Norges Krigsarmatur“ Kbhvn. 1756 p. 206 udtaler følgende: „Siden Adelen tilsidst opvoksede til en saa stor Mængde, at de ikke alle kunde faa Herregaarde at besidde, saa var det fornødent, at en Del boede paa Bøndergaarde; disse Gaarde havde de og frie, ifølge Adelen Privilegier i de Tider, indtil det, i Chr. den 5tes Lovbog, udk. 1683, er fastsat, at ingen Herre-Sæde maa være Skat frie, uden de, som vare frie Gaarde Anno 1661, og derhos har sit Tilliggende af 200 Tdr. Hartkorn Bøndergods.“

Skattefriheden var Adelen store Forret og Særkende, og med dens Ophør for de smaa Bøndergaarde toges Grunden bort for de Adelige, som havde taget Sæde paa disse.

I Tilslutning hertil kan føies, at de, som nu kaldes Fæstebønder, i ældre Love kaldtes Landboere, iflg. Jyske Lov II. 33, men Landboen var dog selv Husbond i sit Hus og oppebar Bøder for det, som forbrødes imod ham eller hans Husfolk, og der findes ellers i Loven intet Spor af, at nogen Ufrihed eller Ringeagt er fulgt

med Landbostanden, endog en Herremand kunde fæste Jord og blive Landbo. Jyske Lov III. 15.

Og man behøver kun at gennemblade de Thiset'ske Stam-tavler for at finde Beviser paa, hvormange stolte Adelsmænd og Kvinder, der henlevede deres sidste Aar i Nød og Fattigdom paa en saadan liden, ofte af Sandflugt og ilde Behandling lemlæstet Gaard, tiggende Kongerne om en ringe aarlig Almisse, og ude af Stand til at hævde deres Rang og Værdighed; kom saa hertil de allerede i Middelalderen og før Enevoldsmagtens Indførelse i Bondestanden nedsunkne, om end frie Adelsbønder, tør man vel nok drage den Slutning, at Danmarks Bondeland overalt husede Efterkommere af berømte Slægter, der endnu kun havde Navnet tilbage, og for hvem Slægtens Uddøen intet betød.

Jeg har fundet saa mange Vidnesbyrd om adelige Slægters Tilbagegang i økonomisk Henseende og den deraf følgende Umulighed af for dens i Bund og Grund ødelagte Repræsentanter at holde Adelsstand vedlige, at en kort Omtale deraf turde være paa sin Plads, naar man vil danne sig et Begreb om den Baggrund, paa hvilken disse sidste Udløbere af berømmelige Ætter levede og virkede.

Walkendorfferne er et fremtrædende Exempel paa en berømt Slægts Undergang. Caspar Peter Rothe fortæller i sine „Samlinger“ Bd. II, at han selv havde talt med et gammelt ugift Fruentimmer af denne Slægt, der levede som Fattiglem i „Sjæleboderne“ i København, og at en anden Kvinde af Slægten tjente som Pige hos Høiesterets-Advokat Lowson.

Mærkeligst er det dog, hvad han fortæller om Børnene efter Christian Walkendorff, der efterhaanden var fornedret til at være Profos i Oxie Herred i Skaane; hans Datter, skriver Rothe, tjente i mine Forældres Hus som Barnêpige til mig, og hendes

Søster var 1772 gift med en Smed i Hufva ved Lund, og af saa slet Opførsel, at hun var dømt til at slide Riis ved Hörby Tingsted, om hun ei havde været Frøken.

Hendes Broder Christoffer W. fulgte først med en Sogne-skrædder i Skaane og har i den Egenskab arbeidet i mine Forældres Hus; da Pommerkrigen udbrød, kastede han Saxen og greb til Vaaben.

Han meldte sig som Rytter til Baron Wilhelm Bennett; men da denne var beslægtet med Walkendorff, vilde han nødig se det Navn i Rytterrullen, hvorfor han bad den ridderlige Sogneskrædder i Stedet for antage Navnet: Jernhandske, hvilket Faderen havde baaret som Profos, men Walkendorff vilde ikke af med sine Forfædres Navn eller forsage Adelskab, som han sagde sig „aldrig hafva forverkat“. Chefen for Sallerup Compagni antog Walkendorff som Rytter, og det Rusthold, for hvis Nummer han red, laa i Kieflinge og eiedes af en „gumma“, som først havde været gift med en Præst Denell og siden med en Hjælpepræst Hult.

Nu, i sin anden Ægtestand fattede hun „Tycke“ for den velbaarne Rytter og besluttede at gøre ham til sin Rustholder.

Hun skaffede ham Korporals Tjeneste inden Bryllupet, og hun vilde have ham til at tage Del i Rigsstyrelsen med den Ret, der fulgte med hans Byrd og Fødsel.

1765 maatte han begive sig til Rigsdagen i Stockholm for at indtage Sæde og stemme paa Ridderhuset.

I Anledning af dette sit Rigsdagsmands Kald fik han Kornets Fuldmagt, med Bibehold af sin Korporals Inddeling, og ved Rigsdagen 1778 havde han den Ære at blive regnet til blandt Ridderstandens Faddere ved Kronprinsens Daab.

Brodersønnen Chr. Walkendorff tjente som Soldat i Landskrona, avancerede til Underofficer, men blev for Liderlighed af-

skediget. Han havde strejft Landet rundt som Stortigger, som saadan i Halland 1776.

J. C. Barfod fortæller et morsomt lille Træk om sidstnævnte: Walkendorff kom en Dag ind i Præstegaarden i Wemmenhög, Provst Kemner saa ham komme, og da han vidste Walkendorffs Ærinde, begyndte han at tale med ham om hans Slægt; Stolt-hedsfølelsen blev vakt, og Walkendorff fjernede sig uden at tigge.

1786 var ogsaa han paa Rigsdagen og paraderede i Proces-sion, iført sort Frakke, Kappe o. s. v.

Man kan ikke andet end undre sig over denne Blanding af Fornedrelse og Ophøielse hos Medlemmerne af en saa berømt Slægt; men -- Walkendorfferne havde ogsaa ifølge Mourits Pode-busk's Fortegnelse over dansk Adel det karakteriserende Tilnavn: De taabelige Walkendorffer.

Ogsaa „de stille Urner“ frembyder Exempler paa Adelstands Fornedrelse. J. C. Barfod „Märkvärdigheter rörande Skånska Adeln“ nævner Palle Urne, som eiede Gyllebo 1641 og var gift med Christensa Ulfstand af „Axelwold“, der senere sammen med „Möllarp“ eiedes af hans Sønneson Knut Axelson Urne, da Skaane kom under Sverrig.

Hans Efterkommere var saa slette Husholdere, at de solgte alle Eiendommene, og Slægtens sidste Mand døde i største Fattig-dom i et Gadehus i Kågeweds By, hvilket Herskabet paa „Knuts-torp“ af Naade og Barmhjertighed lod ham bebo.

Hans Søster var gift med Bengt Pihl, Borgmester i Helsing-borg, som adledes 16. Novb. 1675 med Navnet Pihlkrona, for sin Fortjenestes Skyld, især med at yde Garnisonen der anseelige Forskud, for hvilke han havde „Billesholm“ i Underpant.

Han eiede desuden sin Frues Fædrengods „Axelwold“.

Men hans Enke kom dog i saadan Armod, at hun for sit Livs-

ophold, endnu 1730, reiste omkring i Landet til Herskaber og Præstefolk.

Uagtet al sin Fattigdom talte hun altid om, at hun var en Urne, og at hun blot for sit Navns Skyld af Menigheden betragtedes med den største Opmærksomhed, saa ofte hun viste sig i Kirken.

Endnu vil jeg kun nævne Adelsmanden Henning Sparre, Søn af Emmeke Sparre, til Jonstrup i Sjælland; om ham skriver Biskop Jens Bircherod i sine hist.-biogr. Dagbøger p. 324: „1696 den 22de Aug. beneficerede jeg en gammel aflægs og fattig Adelsmand, Henning Sparre med 2 Mark af Aalborg Hospitalspenge, ugentlig at nyde fra denne Tid; og lod hannem, efterdi jeg for hans Stands Skyld ei vilde indlogere ham blandt de andre Hospitalslemmer, lægge ind udi et Kammer i Byen.“ I Originalbrevet til Bircherod fra Landsdommer Helverskov, dat. „Irup“ 20. Juli 1696, staar imod Slutningen: „og ikke tvilendes, Hans Høiærværdighed jo røres af Barmhjertighed imod denne Graahærdede, der ikke har været at persvadere til, sig lenger her i provinsen at opholde, foregivende sig ej at Kand liide, det hand paa sin alderdom skal være gemeene Folkes vidunder og spæe.“

Og p. 335 staar: 1697 den 15. April, om Natten Kl. 2 døde i Aalborg en gammel Adelsmand Henning Sparre, i sit Alders 80. Aar; han vaar den sidste Mand her i Riget af de Sparrers ældgamle Stamme, havde i sine unge Aar betient anseelige Krigs-charger, og vaar da in re lauta, men paa sin Alderdom kom han til Armod.

For at skaffe ham en i regard til hans Stand og Byrd Skikkelig Jordefærd, da han selv ikke efterlod det, han kunde komme i Jorden for, skrev Bircherod til en og anden af Adelen om at give hertil et lidet Tilskud.

Fru Kirstine Beck paa „Vraa“ sendte hertil 4 Rdlr., og Cancellieraad Bernt Due paa „Krastrup“ 6 Rdlr.

Bircherod har antegnet den 28. April, at han lod ham den Dag „hæderlig begrave“ i Botulphi Kirke, og skiøndt han døde i Armod, fik han dog, ved min Forsorg, saa smuk og skikkelig en Jordefærd, som nogen Adelsmand af fuld gode Midler kunde ønske sig.

Det var især i det 17de og 18de Aarh., at saa mange gamle Adelsslægter uddøde eller nedsank i Fattigdom.

Ogsaa her giver de Thisetske Slægtstavler interessante Oplysninger.

Han har fulgt Adelsætternes Historie fra deres Oprindelse til deres Uddøen og ofte fremdraget Slægter, der i flere Aarhundreder har været holdt udenfor Adelens Kreds, uagtet de førte et adeligt Navn, men paa Grund af Fattigdom var smeltet sammen med Borger- eller Bondestanden og havde levet som Borgere og Bønder.

Et fremtrædende Exempel herpaa er den Gren af Sparre-Kaasernes Linie, som — om end betingelsesvis — er optaget i Adels-Stamtavlerne. Den nedstammer fra Ritmester Jens Eriksen Kaas af „Starupgaard“, der tilsidst boede paa en Storgaard i Janderup og blev begravet 31. Jan. 1721 i Janderup Kirke, hvor hans florumvundne Kaarde og Sporer endnu ses.

Han havde været gift med Magdalene Margrethe Brochmann, af en i Viborg boende Officersfamilie. Jens Kaas var selv fra Viborg, og han har sikkert faaet ret betydelige Midler med sin Hustru, hvis Slægtning, Ritmester Brochmann efterlod sig en ikke ringe Formue.

Ægteparrets Sønner var ogsaa Militære, men af betydelig ringere Grad end Faderen. En Søn var Kvartermester og holdt

efter sin Afskedigelse Skole i Ravnebjerg, to Brødre tjente som Ryttere ved forskellige Regimenter, en fjerde var Vagtmester, og en femte Konstabel i København.

En Søster var endog Almisselem i Andst Sogn.

Den endnu levende Slægt nedstammer fra Vagtmesteren Jens Kaas, der boede i Janderup Sogn; hans Børn opgav den militære Stand og traadte ind i Borgerstanden.

En Søn, Jens Kaas, der døde 1833 i „Hyllerslev“, 80 Aar gammel, var Skrædder, hans Søn var Avlsbruger i Varde og døde 1858, af dennes endnu levende Sønesønner er Jens Kaas, Bager i København, og Peder Kaas, Husmand paa Andrup Mark; en Søn af Skrædder Jens Kaas var Konditor i Varde.

Denne Familie gør utvivlsomt med Rette Fordring paa at tilhøre den gamle Sparre-Kaas Slægt og er saaledes et fortræffeligt Exempel paa, at Grene af en adelig Slægt kan træde over i de uadelige Stænders Kreds, uden derfor at miste deres Adelsret.

I den mægtige Slægt Tott findes et mærkeligt Exempel paa Giftermaal udenfor Standen.

Ove Tott til Eskildstrup, Søn af Frederik Tott til „Skabersjö“ i Skaane og Eskildstrup, og Sønesøn af den bekendte Oberst Ove Tott, der 1660 blev Kommandør for Ulrik Christian Gyldenløves Regiment, var Regimentskvartermester ved sønderskaanske Regiment, men flygtede for Kasseangel til Danmark og beklædte her forskellige militære Hverv.

Han giftede sig med en Ladegaardspige, Else Kirstine Hiøring, c. 1726 og havde med hende flere Børn, af hvilke en Søn, der hed Frederik Tott, f. 1727, var Officer og som saadan traadte i det hollandsk-ostindiske Kompagnies Tjeneste i Bengalen, hvor han giftede sig med en indisk Kvinde af portugisisk Herkomst.

Else Hiøring døde i stor Fattigdom og levede kun af Almisser.

Frederik Tott havde en Datter, der opholdt sig i Smaaland hos Hofkvartermester Geddas Frue.

Grev Otto Tott havde anerkendt hendes Herkomst, men Lands­høvdingen Tage Tott vægrede sig derved.

De fleste af Ove Totts Børn er døbt i Sneslev Kirke, der hen­laa under „Eskildstrup“, hvor Ove Tott boede.

Dette Exempel paa Uregelmæssighed indenfor Adelsstanden i det 18de Aarhundrede bør nævnes, saameget mere som man er ukendt med Ove Totts Efterkommeres senere Skæbne, idet en Søn, Christen Thomesen Tott, som blev døbt 9de Decb. 1729 paa „Eskildstrup“, og to Døtre, fødte henholdsvis 1739 og 1740, alle kun kendes af Navn.

Fra Ove Totts Broder, Otto Tott, stammer den nu levende svenske friherrelige og grevelige Gren af denne berømte Slægt.

Mange Exempler kunne endnu fremføres paa det Fald, som finder Sted i gamle adelige Slægter efter Enevoldsmagtens Indførelse; saavel i Slægterne Kruse, Lykke, Grubbe, Rosencrantz findes Vidnesbyrd, ligesom de i ovenfor nævnte Slægter, om hvorledes Niveauet er sunket.

Mange Adelsmænd og deres Hustruer maa henleve deres sidste Dage som Husmænd paa Landet eller som Almissesøgende hos Kongen, eller ogsaa forsvinder Slægterne helt, uden at man kan finde Spor efter dem, og Grunden dertil maa ogsaa søges i, at Stammenavnet ikke bruges.

I Kong Frederik 4's „Vaaben Ting: Landmilitsens og Søe-Eta­ tens Indrettelse m. m.“ 1704 og 1720 p. 15 findes det ligefrem sat paa Vers, der rimer: „Deraf er mangel Slægt i Glemmebogen sat, For Stammenavnet var saa ofte udelat.“

Imidlertid maa man ikke glemme, at en Adels­slægts Ære ikke plettes af de Enkeltes Tilbagegang, Ulykke og Fejltrin. Naar der i Kirkebogen nævnes, at den galne Niels Trolle begravnes 1743

i Gevninge, eller at Mænd med samme Slægtsnavn fæster Bondegaard i Sjælland, at Børre Trolle fæster Gaard 1719 under Tølløse, da er det rimeligt at antage, at de ikke længere er bleven medregnet som officielle Medlemmer af Slægten, og at deres Børn og Efterkommere har følt sig uden Forbindelse med dem, og efterhaanden endog har ladet Slægtnavnet i Stikken.

II.

Om adelige Slægtnavnes Tilknytning til bestemt afgrænsede Steder.

. En Iagttagelse, som vistnok de fleste Genealoger paa dette Omraade har gjort, er den, at gamle adelige Slægtnavne ofte er knyttet til bestemt afgrænsede Steder, Herreder, Sogne og Landsbyer.

Søger man disse Slægters Oprindelse tilbage gennem Kirkebøgerne, vil man paa Grund af Kirkebøgernes Mangelfuldhed og deres Ophav, som oftest ved Begyndelsen af det 17de Aarhundrede, standse ved en bestemt Person, hvis Slægtsforhold ikke kan følges længere tilbage i Tiden. Ofte kan de dog spores gennem Skiftebøger eller ved de talrige Mageskifter mellem Adelen og Kongen eller mellem Adelsmænd indbyrdes, hvor Fæstegaarde og deres Beboere tit nævnes.

I de sjællandske Herreder Horns og Voldborg Herred møder man den Ejendommelighed, at der her findes en hel Række Slægter med adelige Slægtnavne, som har været baarne af fordums Eiere af de mange store Godser, som i Aarhundreder fandtes her, og som efter almindelig Skik gik over fra den ene til den anden Slægts Besiddelse.

Men ogsaa her standses Undersøgelsen af Slægternes Oprindelse, dels fordi Kirkebøgerne ikke gaa saa langt tilbage, og ogsaa fordi de ere i saa høi Grad mangelfulde, især er det Tilfældet

for Lyngby-Hyllinge Sogn, og Kirkebogen for Saaby-Kidserup begynder først 1771.

I disse Herreder fandtes i det 17de og 18de Aarhundrede Slægter, som bar saa kendte Adelsnavne som: Aagesen, aagesøn, Aagesøn, Aggesen, Ogge og Ovesen, samme Navn, der skrives paa flere Maader. Arildsøn, Arildtzøn, Axelsen, axelsen, axelsøn, Alexen, Alexøn, Alexsen, Alexis, Alexon, Alexson, Alexsøn, Allexen, Allexøn, Axresøn, laxesøn, Lexen, Lexon, Barbeen, Base, Basse, Badse, Badze, Bassze, Bengtsen, Bendzen, Bentzen, Bentzøn, Bield, Bielke, Bier, Biørn, Boesen, boesøn, Bonde, Bunde, Brun, Capel, Carelsen, Daa, Didericksen, Drucken, Due, Eeg, Eggertsen, Engelbrethsen, Erik Engelbrethson, Falck, Find, Flemming, Flindt, Frost, Gregoriesen, Griis, Grubbe, Gyng, Haagensen, Hogensen, Hoegensen, Hack, Hach, Harboe, Harbod, Hadboe, Heboe, Hallandsfar, Hase, Helsing, Hundi, Hvid, Joensøn, Joensen, Haagen Johnsen, Kaas, Kiølsden, Kjeldsen, Kjeld Jensen, Kield Pedersen, Kiørning, Knap, Kock, Krabbe, Krag, Kruse, Kruuse, Krusis, Cruse, Lexmand, Lindenou, Lunov, luno, linows, Lynov, Lykke, Lycke, Lyckis, lykkis, Lyke, Løcke, Mule, Munk, Norbag, Skaaning, Schaaning, Schoning, Schouning, Skoning, skoning, Skouning, Steensen, Sti Tommesen, Stigsen, Strange, Sverke, Taage Taagesen, Taggesen, Tave Andersen, Thuesen, Thulis, Thuesøn, Tuesen, Tussen, Thordsen, Toersøn, toersen, Torsøn, Torssen, Toredsen, Tordsøn, Arvid og Troels Torsen, Thygesøn, Tygesen, Thyge Jensen, Torbensen, Torkildsen, Halv. Thorstensen, Torstensen, Thot, thot, thottes, tottis, Todte, todt, Totte, Totten, Tott, tott, Tot, tot. (Holger Tottis, Egholm Gods, Orø S. Htk: 10 Tdr. 2 Skpr. 3 Fdk.).

Vedel Simonsen: Thott, Thotti, Thottn, Thuttr og Toti, Trolle Truelsen, Truelsen, Troelsen, Ugle, Ulf, Wibe, Wind, Wognsen.

Af anførte Liste fremgaar det tillige, hvor forskelligt Navnene paa de samme Slægter bleve skrevne.

Tidligt træffer man disse Navne blandt Beboerne af Bøndergaarde og Huse, de har paa Grund af Fattigdom og deres Gaardes Ringhed mistet de adelige Rettigheder, uden dog derfor at have behøvet at bortkaste Navnet.

De ældste Tilnavne, vore hedenske Forfædre bar, var dem, de optog efter deres Forældres Fornavn, og denne Skik var saa gammel her i Norden, at den endogsaa efter Suhms Formening, D. H. 4. p. 553, fra os skulde være indført i England.

Vore Forfædre tildelte ogsaa fornemme Mænd, Fyrster, Konger, ja, selv Guder, saavel onde som gode Tilnavne; de kaldte disse kenningarnefn σ : Vedernavn, og ogsaa: Auk-nefn σ : Øgenavn og overleverede saaledes deres Minde hædret eller værret til de kommende Slægter.

En Del af disse Tilnavne, efter Vedkommendes Handlinger eller Egenskaber, gik senere over til at blive virkelige Slægtnavne.

De fleste af Navnene hidrørte enten fra Vedkommendes Haandtering, f. Ex. Bonde, Kæmpe, Skytte o. s. v., eller fra Legemets eller Skjoldets Farve, saasom: hvid, sort, rød, blaa, grøn, brun, blak o. s. v., eller af Legemets enkelte Dele og deres Misforhold, saasom: Taa, Tot, Mule, Nef, Bug, Skegge, Haar, Hals o. s. v., eller efter deres Egenskaber, saasom: naarde, lange, gamle, stærke, hvas, digre o. s. v., og endelig efter alle Slags Dyr og Dyrenavne, saasom: Hiort, Kalf, Hane, Falk, Myre, Ulf, Ørn, Orm, Grip, Griis, Ravn, Ræv, Biørn o. s. v., men ingen af dem er dog saa morsomme som det Jomfru Anna Gøye fortæller i sin Slægtebog, nemlig, at den ene af de tre Brødre, der havde bygget „Asdal“ i Jylland, af de Midler, de havde samlet af de paa deres Forstrand sønderslaaede Skibe, hed Hr. Fjæder

i Faarhoved, den anden Hr. Gode Ovenvand og den tredie Hr. Carl Pølse. Endnu findes i en Niche over Hovedindgangen til Gaarden „Carl Pølses Flæsk“, et indskrumpet Skinkeben, der hentyder til Sagnet om Carl Pølse til „Asdal“, der trættedes med Herremanden paa „Odden“ om et Svin, som de delte i to Dele og lod ophænge paa „Asdal“ og „Odden“, og den, hvis Del først raadnede, havde Uret; og det blev Oddens, thi Asdals hænger der endnu, og et Ordsprog paa Egnen hedder: „Odden hin olde, Asdal hin bolde“. Samtidig levede der ogsaa i Jylland en Hr. Thord Badehat og Hr. Thorsten Grønøie, samt i Skaane en Hr. Fader Flæsk.

Et Middel til at undersøge glemte Slægters Tilværelse er at stedfæste dem til bestemt afgrænsede Steder og disse Steders Forbindelse med de adelige Hovedgaarde, hvortil Slægtnavnet er knyttet.

Det er dette, der i det følgende vil blive forsøgt for Voldborg Herreds og en Del af Horns Herreds Vedkommende.

III.

Herregaarde i Voldborg og Horns Herreder, fra hvis Eiere Slægter med adelige Slægtnavne hidrøre.

Skønt disse to Herreder hører ind under forskellige Amter, Horns Herred under Frederiksborg Amt, Voldborg Herred under Københavns Amt, maa de dog betragtes som sammenhørende. Det saakaldte Lejre Herred oprettedes i Februar 1695 af Sømme, Voldborg og Horns Herreder.

Herrederne begrænses i Øst og Vest af Issefjorden og Roskildefjorden, og skydende sig som et mægtigt Horn ud i Kattégat danner de en Enhed, som afsondrer dem fra de omgivende Herreder. Sømme Herred, mod hvilket Leire Aa danner en naturlig Grænse, Ramsø Herred og Holbæk Amt, mod hvilket Elvedams Aa danner Grænsen.

Imellem de to Herreders Befolkning har der altid været en livlig Forbindelse, og Omflytning af Beboere fra det ene til det andet Herred har hyppig fundet Sted.

Det vil derfor være naturligt ogsaa at behandle dem under ét i topografisk og biografisk Henseende.

Særlig vil vi da her omtale Herregaardene og deres Eiere for at finde en mulig Sammenhæng mellem disse og de talrige her bosatte Slægter, der bærer adelige Navne uden at have kunnet opfylde de til Adelskab hørende Forpligtelser.

I Voldborg Herred ligger de fleste og største Godser, i Horns Herred findes kun faa Herregaarde.

I Saaby S. Voldborg Hrd. ligger Hovedgaarden „Aastrup“, der i 16de og 17de Aarhundrede tilhørte de to Adelslægter Krabbe og Kruse. Rigsraad Erik Krabbe døde paa Aastrup 1564. Ved Sønnens, Glob Krabbes barnløse Død tilfaldt Aastrup dennes Broder Christian, men synes kort efter at være afhændet til Rigsraad Enevold Kruse, hvis Navn og Aaret 1613 staar over Porten til Gaardens Hovedfløi, som han har bygget.

I 2den Halvdel af det 17de Aarh. findes Slægten Kruse i Vester Saaby, Voldborg Hrd., den udbreder sig i dette og det 18de Aarhundrede stærkt i Rye og Hyllinge Sogne og flytter ligeledes over til Horns Hrd. Skibby S.

En stor Del af dens Medlemmer er Fæstebønder under Ryegaard og Egholm; men den tæller ogsaa Selvejerbønder i sin Midte, saaledes: „velagte og velfornemme unge Mand Sr. Hans Christian Kruse“, der den 14. Novb. 1749 blev gift med „dydzirede Pige Anne Hansdatter“.

Oluf Kruse var hans Forlover. I det hele taget holder denne Slægt godt sammen, det kan skønnes deraf, at dens Medlemmer stadig er tilstede ved Brylluper og Barsedaab, som Forlovere og Faddere.

Kirkebøgerne gaa ikke saa langt tilbage, at nogen fælles Stamfader kan paavises.

„Skullerupholm“ i Kidserup S. Voldborg Hrd. er en gammel Hovedgaard, der 1326 tilhørte Brødrene Anders og Saxe Pedersen, der i Vaabenet førte en Uldsax. Datter af Saxe Pedersen var Fru Ingeborg, gift med Peder Grubbe, der 1377 skrev sig til Skullerup.

Efter dem tilfaldt Gaarden deres Datter Ingeborg, gift med den rige Hr. Johan Olufsen til „Søholm“, af Slægten Biørn.

Hos C. Molbech og N. M. Petersen: Danske Diplm. og Breve 1842 1. Bind 1. Hefte p. 63 Nr. 42 findes følgende: 1397 6. Juli Axel Pedersøn, Magnus Munk, Riddere, og Niels Svendsøn, Væbner, skøder til Hr. Johan af Søholm alt deres Gods i Skulderup, Lødderup og i Kidstrup et Boel, kaldet „Saxeholm“.

Vidner: Anders Oleffsøn aff Nesby oc Jens Grubbes aff Wor-dorp (Ordrup), Riddere.

Orig. paa Pergament i Geh. Arch.

En Afskrift af Klevenfeldt findes henlagt ved Familien Tott.

1403 nævnes Fru Inger Pallisd., Jens Grubbes Enkes Pante-brev til Peter Nielsen af Flintorp paa Gods i Nyrop i Voldborg Herred. I Kirkebogen for Hyllinge Lyndby p. 3 1645 nævnes Inger Pallesd. døbt, bl. Fadderne: Mærte Biørns, Kirsten Kruses m. fl.

Skullerupholm gik igen over til Hr. Johan Olsens Datter He-lene, gift med Hr. Steen Basse, som 1416 paa Skiftet efter Hr. Johan Olsen fik udlagt „Søholm“ og Skullerupholm og paa Fyen Lykkesholm.

Ved Steen Basses og hans Hustrus barnløse Død tilfaldt Skul-lerupholm Fru Helenes Farbrodersøn, Hr. Johan Biørnsen.

Gaarden var imidlertid 1451 af Fru Helene bleven pantsat til Hr. Oluf Axelsen Tott; foruden denne gjorde den gamle Fru Gerver Andersd. Lunge, hvis Moder ogsaa var Datter af Peder Grubbe og Fru Ingeborg Saxedatter, Krav paa Gaarden.

1454 sluttede da Hr. Oluf Axelsøn Forlig med Gervers Sønner.

I Roskilde Amt: Konsumptions, Fam. og Folkeskats Regnsk. 1699—1745 No. 35 Mandtal møder man Navnet Saxe, Ramsø Her-red Høielse Sogn 1700 Lellingegaard: Saxe Andersen 1 Dreng, 1 Pige, Assendrup: Anders Saxesøn 1 Dreng, 1 Pige og 1711 Ras-mus og Peder Saxesøn, Lellingegaard.

Uvilkaarligt studser man og maa beundre den trofaste Vedholden ved Slægtens Fornavne, der i dette Tilfælde strækker sig over et Tidsrum af over 300 Aar.

Hr. Torben Bille, en af sin Tids rigeste og mest ansete Adelsmænd, der efter Hr. Steen Basse havde arvet Part i Skullerupholm, havde tidligere bortbyttet sin Part til Hr. Oluf Axelsen.

Navnet Basse vedblev at holde sig i Voldborg Herred, særlig udbredt i Rye Sogn, og det kan forfølges tilbage til ca. 1600; det findes ligesaa i Horns Herred, og Slægtens Livsvilkaar er her, som der, meget forskellige.

„Sonneruplille“ eiedes i Middelalderen af Slægten Basse.

Den pragtfulde gamle Hérregaard „Ryegaard“ i Rye Sogn overgik fra Biskop Niels Clausen Skade af Aarhus til hans Frænke Birgitte Olufsd. Tott, Enke efter Hr. Niels Eriksen Rosencrantz til Vallø, ved en Forskrivning 1520 paa Ryegaard, By og Mølle, som skulde tilfalde hende efter hans Død. 1533 døde han.

Efter Fru Birgittes Død tilfaldt den hendes Datter, der var gift med Rigsmarsken Erik Banner, som døde 1554.

Sønnen Frants Banner afstod Godset til Kronen 1573 ved et Mageskifte med Økloster, der efter hans Kone Anne Oxe fik Navnet Oxholm, skønt det gamle Navn Økloster endnu er brugt i Chr. den Femtes danske Lov, 5. Bog, 10de Cap. 45 Artk.

Samme Aar afhændede Kronen Ryegaard til Peder Oxes Slægt.

1622 eiedes den af Axel Urne, hvis Enke, Birgitte Gyldenstjerne 1640 solgte Gaarden til Niels Trolle, den senere Admiral, død 1667.

I tre Slægtled tilhørte Ryegaard denne mægtige Slægt, indtil Knud Trolle 1732 solgte Gaarden ved Auction til Geheimeraad Iver Rosencrantz til Rosenholm, død 1745.

I Sonnerup Sogn, Voldborg Herred, laa fordom en Hovedgaard „Ordrup“, der efter sine Eiere bar Navnet Grubbeordrup.

Allerede i Erik Menveds Tid nævnes dominus Johannes Sywn-dæsson de „oræthorp“, men 1330 tilhørte Gaarden Peder Grubbe, en under Valdemar Atterdag høit anset Mand, der ogsaa eiede Skullerupholm.

Hans Søn, Jens Grubbe ejede Ordrup 1397, hvilket frem-gaar af hans Medunderskrift paa det nylig nævnte Document, ud-stedt af Axel Pederssøn m fl.

Han efterlod ikke Børn, og Enken, Elne Palnesdatter æg-tede Jep Jensen Godov, der til Hr. Axel Pedersen Tott, hvis Mo-der var en Søster til Jens Grubbe, 1413 pantsatte og solgte Grubbe-ordrup m. m., bl. a. som Vederlag for hans Arv efter sin Mor-moder.

Axel Pedersen trættede 1421 med Jørgen Rud, hvis Hustru var Datter af Fru Elne Palnesdatters 1ste Ægteskab med Hr. Ove Hase, og med Hr. Anders Jepsen Lunge, der fik Indførsel i Ordrup, og trættede igen 1425 med Hr. Anders Jepsen Lunge om Ordrup og erhvervede 1433 og 1435 Andele i Ordrup.

Efter Anders Jepsens Død kom hans Krav paa Grubbeordrup til hans Broder, Hr. Ove Lunge, som 1447 solgte den til Hr. Torbern Bille.

Imidlertid havde Axelsønnerne samlet deres Rettighed til Ordrup paa Hr. Philip Axelsens Haand 1457.

1462 pantsattes Grubbeordrup af Philip Axelsen til Broderen Laurids Axelsen..

Da Philip Axelsens Enke, Ermegaard Frille, ægtede Torbern Billes Søn, Bent Bille, samledes Grubbeordrup omsider i denne Slægt, men ophørte vistnok snart efter at være selvstændig Ho-vedgaard.

En af de ældste Herregaarde i Voldborg Herred er Egholm i Sæby Sogn.

Den har ofte skiftet Eiere, inden den i Midten af det 17de Aarhundrede kom i Rosencrantzernes Besiddelse.

Som en af dens første Eiere nævnes Ivar Lykke, Dronning Margrethes berømte Feltherre, der sejrede over Kong Albrecht af Sverrig i Slaget ved Falköping 1389. Ogsaa dette gamle Adelsnavn findes udbredt blandt Slægter i Voldborg og Horns Herreder. Ved Hjælp af Kirkebøgerne kan Navnet dog her ikke føres længere tilbage end til Midten af det 17de Aarh., i hvilket Tidsrum ogsaa en adelig Lykke, den bekendte Kai Lykke, spillede en stor Rolle i de to nævnte Herreder som Herre til Svanholm i Horns Herred, og Slægter med Navnet Lykke træffes i Store Karleby, Hyllinge og Egby i Voldborg Herred og i Skibby i Horns Herred.

Endnu henimod Slutningen af det 18de Aarh. er denne Slægt bosat i de samme Landsbyer, dels som Selvejrbønder og dels som Fæstebønder under „Ryegaard“ og „Egholm“.

En Præceptor paa Lindholm 1699, Anders Lykke, hører sikkert ogsaa til Slægten.

Blandt Egholms tidligere Eiere nævnes ogsaa Hr. Jens Due til Krogholm, Søn af Bonde Jepsen Tott til Krogholm og Brødager, Onsø Herred. 1ste Gang gift med Gisle Predbiørnsdatter Podbusk til „Egholm“, levede 1460. 2den Gang gift med Anne Andersd. Banner.

Efter deres barnløse Død kom Egholm til Eiler Hak, hvis Datter Lene bragte Gaarden til Hr. Hans Krafse.

„Krabbesholm“ i Giershøj Sogn, Voldborg Herrød oprettedes 1673 af Baron Oluf Rosencrantz til „Egholm“ af Landsbyen Vinderup, der var bleven lagt øde i den svenske Krig 1658--60, og han gav Gaarden Navn efter sin Hustru Birgitte Krabbe.

Hovedgaarden „Særkløse“ med hele Byen Jonstorp i Vold-

borg Herred, Særløse Sogn, solgtes af Jens Falck til Henneke Mule, der 1434 gav sin Hustru Christine Livsbrev paa Gaarden, som efter hendes Død skulde tilfalde St. Karine Alter i Roskilde Domkirke.

Foruden disse nævnte Herregaarde besad de Adelige overalt i Herrederne Strøgods, som de afhændede og byttede med i det uendelige.

I æld. dansk Arch. Reg. 1458 f. Ex.: Mette Andersd. Peder Tuesens Efterleverske machte Brev givet Jep Jensen, at skøde til Bisp Oluf Daa, tho Gaarde i Thorkildstrup i Voldborg Herred og tho Gaarde udi Sønder Draaby i Horns Herred.

I Horns Herred skal nævnes „Jægerspris“, i gamle Dage hed det „Ibstrup“ og senere „Abrahamstrup“.

Blandt de forskellige Lensmænd, der kendes, findes Truid Andersen Tott fra 1486—92, han var Søn af Anders Stigsen til Næs og Karen Jepsdatter Rosensparre.

1468 deltog nævnte Anders Stigsen i Dommen over Hr. Iver Axelsen.

Hovedgaarden Selsø i Selsø Sogn kom 1663 i Joach. F. Pentzes Eie, han var gift med Kirsten Normand.

Pentz mageskiftede Selsø 1669 for Aastrup til Erik Krag til Bramminge.

I Kyndby Sogn tæt ved Kirken har tidligere ligget en Herregaard, hvis Tomt og Grave endnu ses, og som ere fredlyste.

Den eiedes af den sjællandske Adelslægt Krag: Hemming Jensen af Kindby Eier 1380—1401, hans Søn Albrecht Hemmingsen 1416—29, dennes Enke, Fru Elsebe 1453, deres Datter Elne ægtede Jep Jensen Ravensberg — deres Gravsten ligger i Kirkens Skib -- og herved kom Gaarden, der nu kaldtes Kindholm, til denne Slægt.

Omtrent 1660 skal Gaarden være brændt eller nedbrudt, og

dens Jorder blev vistnok allerede den Gang lagt ind under „Svanholm“, en af dennes Marker kaldes endnu Kindholmsmarken.

Der synes ogsaa at have ligget en Herregaard i Kyndby, foruden „Kindholm“, thi 1402 skænkede Margrethe, Henrik Skyttes Efterleverske, med sin Broder, Niels Grubbes Samtykke sin Hovedgaard i Kyndby til Sorø Kloster; hendes Broder Oluf Grubbe og dennes Søn Ingemar synes dog at have beboet denne Gaard, til hvilken den sidstnævnte endnu skrev sig 1473.

I Krogstrup Sogn ligger „Svanholm“, der 1346 eiedes af Hr. Niels Knudsen Manderup. 1452—54 solgtes Svanholm af Hr. Mikkell Rud og Medarvinger til Hr. Torbern Bille til „Allinge“, og den blev nu i denne Families Eie til Begyndelsen af 17de Aarhundrede.

Blandt Eierne: Esge Bille gift med Elsebe Skram, der bragte ham sex Herregaarde i Medgift, men døde dog i Armod. Hun solgte, som Enke, „Svanholm“ til Breide Rantzau, og den gik i Arv til Sønnerne Frants og Kai.

Frants Rantzau var gift med Anne Lykke, Datter af Henrik Lykke til Overgaard.

Ved Anne Lykkes Død tilfaldt hendes Godser: Svanholm, Rantausholm, Brendegaard, Flintholm, Rødkilde og Hverringe hendes Broder Frants Lykke „den Rige“, der tillige eiede Overgaard, Gisselfeld, Kokkedal, Hevringsholm og Estruplund.

Frants Lykkes Søn var den tidligere nævnte Kai Lykke, der gjorde sig bemærket paa sørgelig Maade.

Som bekendt udvikledes han i nogle højst kedelige Forhold, og de graverende Beskyldninger imod ham førte til, at han i Sept. 1661 blev dømt fra Ære, Liv og Eiendomme, han skal „degraderes fra al adelig Ære, hans Vaaben sønderbrydes af Bødlen, og

naar han træffes, skal han miste sin Hals og hans Hoved sættes paa en Stage, efter at hans høire Haand først er afhugget.“

Hans Formue skulde hjemfalde til Kongen.

Hans Godser androg fem tusinde og tre hundrede Tdr. Hartkorn o. s. v.

Kai Lykke var flygtet til Skaane, hvor han i lang Tid, forklædt som Tjenestekarl levede hos en Præst i Bleking.

I en Række af tyve Aar kendtes hans Opholdssted ikke, men endelig gav Kong Christian den 5te ham Tilladelse til at vende hjem igen.

Han levede nu i Stilhed hos sin Hustru Øllegaard Gyldenstjerne paa hendes Fædrenegaard „Bidstrup“, til hun døde 1694; han fik derefter sit Ophold paa Bramminge, død 1702.

Endnu findes i Horns Herred to Gaarde, „Overberg“ og „Pagterold“, om hvilke der vides meget lidt.

Overbjerg hed tidligere Orebjerg og tilhørte 1329 Peder Grubbe; 1383 solgtes den af Peder Pedersen Grubbe til Hemming Jensen af Kyndby, som 1396 afhændede den til Dronning Margrethe.

I Pale Urne til Gjølebo og Thale Ulfstands Slægtbog staar: Thord Bunde til Steensholm var gift med Sidsel Urne, og deres Søn, Jens Tordsen Bunde til „oribjerg“ var gift med Lene Daa.

Børn: Jørgen Jensen Bunde og Tord Jensen Bunde, samt Sidsel og Kirsten Jensd. Bunde.

Som en mindre Avlsgaard, der hørte under Herregaarden Egholm, findes „Vellerupgaard“ i Horns Herred, der 1621 overtoges i Forpagtning af Fru Elsebe Tott, hun var første Gang gift med den skrækelige Sørøver, Hans Lindenov, der for sin utilbørlige Opførsel dømtes den 16. Marts 1615 til evigt Fængsel paa det Sted, Kongen dertil maatte udvælge. Det var Kongeborgen Dragsholm, tidligere et af den sjællandske Bispestols faste Slotte ved

Issefjorden, som udvalgte til hans Fængsel, og hvor ikke faa Statsfanger havde siddet i Adelsvældens Tid.

Da Hans Lindenov i en Tid af omtrent tre og et halvt Aar havde bødet for sine Voldshandlinger, bad hans Paarørende og Venner om Naade for ham, idet de paa hans Vegne tilbød, at han skulde tjene en Tid af syv Aar ombord paa den Flaade, der 1618 skulde afgaa til Ostindien.

Det var den Gang sædvanligt, at danske Adelsmænd, der havde gjort sig skyldig i et alvorligt Lovbrud, afsonede Brøden ved at binde sig til i en Tid af syv Aar at tage Del i et eller andet farligt Foretagende, saasom at gaa til Ungarn for at kæmpe mod Tyrkerne.

Kongen mildnede Dommen saaledes, at Hans Lindenov skal tjene syv Aar paa Øen Ceylon og i Ostindien til Lands og Vands under de Officerer, som Kongen monne udnævne til dette Togt; og disse Aar skulde regnes fra den Dag, da Flaaden sejler ud af Øresund, o. s. v.

I Løbet af Vinteren 1621--22 var der kommet Tidende hjem om hans Død.

I April 1622 omtales hans Hustru nemlig som Enke, idet hun da ved Herreds- og Landsting havde frasagt sig Arv og Gæld efter sin afdøde Mand, d. e. overladt alt, hvad han eiede, til hans Kreditorer.

Denne hans Hustru var Fru Elsebe Thott, Datter af Anders Thott til Næs og Fru Elisabet Rosencrantz.

Hendes Mand havde paadraget sig en stor Gæld, og da hans Hustru ellers ikke havde noget at leve af, overtog hun den ovenfor nævnte Vellerupgaard i Forpagtning; den nedlagdes noget senere.

Da Fru Elsebe Thott havde frasagt sig Arv og Gæld efter sin Mand, maatte ogsaa den Smule Løsøre, de faa Heste og Køer

m. m., hun selv ejede paa Vellerupgaard, deles mellem hendes Kreditorer.

Størstedelen deraf udlagdes af Eiler Urne og Alexander Rabe v. Pappenheim, hvem Kongen havde givet det Hverv at optegne hendes Eiendele, til Fru Dorthe Banner, der var Enke efter Christoffer Krafse til Egholm.

Efter at Fru Dorthe havde faaet, hvad der tilkom hende, blev der tilbage til Kreditorerne: 1 Hest, 4 Plovstude, 1 Ko, 9 Kalve og 7 Lam; og af Løsøret: Sengeklæder o. s. v., ikke mere, end der kunde nedlægges i en stor Kiste, som derpaa forsegledes og hensattes i Kirkens Sakristi.

St. Hansdag 1621 havde Fru Elsebe overtaget Gaardens Forpagtning, og den 12te April 1622 foretoges dette Skifte. - Fru Elsebe maatte altsaa yderst fattig forlade Vellerupgaard.

Siden fik hun dog bedre Kaar igen, da hun giftede sig med Corfitz Mogensen Ulfeld til Krogsdal, død 13. Octb. 1644, han var Søkriger og Kontreadmiral.

Else Thott blev derfor en god Støtte for Søsteren Margrethe, der fik det Vidnesbyrd, at hun „skikkede sig ilde“, idet hun bl. a. dræbte sit Barn, „Drengen“; var 1617 dømt fra sin Hals, opholdt sig siden i Broderens Hus, da han havde afhændet alt hendes Gods, fik 1648 af Søsteren Fru Else 500 Rdl. til at opholde Livet med, arvede Skovsgaard efter denne Søster, men den blev solgt 1652 til Dækning af Fru Elses Gæld, levede endnu 1653, men kaldes da ikke Margrethe Thott, men kun Margrethe Andersdatter.

Broderen Tage Andersen døde 1643, og Arvingerne gik fra Arv og Gæld efter ham; han var to Gange gift, første Gang 1610 med Clara Hansdatter Sparre, anden Gang 1640 med Lisbet Sivertsdatter Beck til Taagerød.

Hvilken Betydning vil man nu kunne tillægge denne Udbredelse af adelige Slægtnavne i de to Herreder?

Det er ikke tilfældigt, det er ikke fødte Bønder, der har optaget Adelsnavne, fordi de paa en eller anden Maade har staaet i Forhold til Herregaardenes Eiere, eller været Fæstebønder, men de har haft fuld Ret til deres adelige Navn, ellers havde de ikke faaet Lov til at føre det, da Adelsstanden dengang holdt strengt paa Navn og Vaaben.

IV.

Skaanske og sydsvenske Slægter i Voldborg og Horns Herreder.

Som bekendt har Skaane ikke alene hørt til Danmark, men endogsaa været det ældste, det første egentlige Danmark, hvorfra Navn og Folk siden har bredt sig til det øvrige Rige.

I Overgangstiden efter 1658, da Skaane fra at være et dansk Land blev en svensk Provins, fandt der en livlig Berøring Sted mellem Skaane og Danmark og omvendt.

Dette er allerede omtalt af Prof. Knud Fabricius i hans fortræffelige Bog om Skaanes Overgang fra Danmark til Sverrig.

Han paapeger det stærke sociale Samkvem mellem skaansk og dansk Adel, begges livlige, selskabelige Omgang og de fælles Godsinteresser, som endnu knyttede Landenes Adel stærkt sammen.

Det er først efter 1660, at den skaanske Indvandring tager sin Begyndelse.

Som en af de første kan nævnes Aage Jonssøn, barnefødt i Skaane, der 1670 havde en Fæstegaard i Sonnerup under „Tølløse“.

1705 nævnes han blandt de fire Synsmænd, der skulde paase Boliger, Bæster, Kvæg og Korn, der findes paa hvert Sted, efterse Gærder og Grøfter og opgive, hvem der havde Frugttræer og Humle, og Skovene, som ligger til nogle af de bemeldte

Gaarde, efterse og antegne om der nylig er hugget Træer, som ikke havde Stempel, eller Grene afhuggede, og specificere i hvilken Stand Underskoven befandtes.

Ridefoged Sr. Hans Mundberig til „Tølløse“ skulde hidkal-des at give Møde paa bemeldte Tid og Sted.

Ved Synet udtaltes: Aage Joenssen, Htk. 4 Tdr. 7 Skpr. 2 Fdk. 2 alb., er fød i Skaane og 40 Aar gammel og haver ingen Søn-ner, som er vorned.

Beskrivelse over Gaardens Længer: ni Vægge med en udyg-tig Skorsten, er dog ny Bygning o. s. v., og hvad der behøves til Reparation af Stolper, Leider, Bielker og Spære og Langhalm.

Endvidere Rum til Kaal og to smaa Abilder.

Gærderne er lukt med Elle, Hessle og Tiørn. Ingen Brønd.

Haver sex Bæster, tre Køer, to Studlinge, fire Svin.

Intet Usaaed af Jorden, ingen af bondsjorder er i Brug af andre, intet laant til Sæden, intet Barnegods. Boed paa Gaar-den i ni Aar o. s. v.

1708 blev Aage Joensøn som Dannemand af Retten udnævnt til Ildstedssyn.

Otto Krabbe til Egholm stæder og fæster Aage Joensøn, barne-født i Skaane, en Gaard i Sonnerup, som Oluf Nielsen sidst be-boede. Htk. 4 Tdr. 7 Skp. 2 Fdk. 2 Alb., Skov, 2 Fdk. 2 Alb.

Bygninger: tre Længer, 35 Væggerumshus. Brøstfældighe-den blev ansat til 12 Rdl. kgl. Contributioner, 2 Reiser aarlig Landgilde til Kjøbenhavn.

For Lodskiftet af Hoveri betaler han aarlig 6 Rdl. 4 Sk. Eg-holm d. 4de Mai 1719.

Morten Hansen, Godsforvalter.

Aage Joensøn blev 1709 idømt en Bøde for Skovhugst og for at have pløiet for nær anden Mands Jordlod.

Han døde 1728 og efterlod to Sønner Jon og Peder Aagesen.

Febr. 1729 stæder og bortfæster Fru Geheimeraadinde Krabbe Gaard i Sonnerup til Joen Aagesen, Ungkarl, født i Sonnerup, som hans Fader Aage Joensen beboede og fradøde.

Samme Gaard at bruge, som hidtil Skatter, Byg: 6 Tdr., Havre: 1 Td., 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns, 1 Snes Æg og i Stedet for Hoveri 6 Rdl. 4 Mark og to Reiser.

7de Febr. 1729 Skifte vurderet til 97 Rdl. 5 Mark 1 Sk.

Samtidig med Aage Joensøn nævnes Laurids Skaaning i Gievninge, der var født 1628 og døde 1698, heller ikke han var vorned, og heller ikke hans Søn Peder, der var bosat i Sonnerup.

Fra Gynge Hrd. stammede Tue Nielsen Barch med Tilnavnet Gynge, han døde 1686 i Kirke Hyllinge, gift 1680 med Anna Andersd. fra Kyndeløs, der 1687 indgik Ægteskab med Aage Jensen Skonning fra Sæby.

1688 nævnes Bent Gynge i K. Hyllinge, som Fadder sammen med Anne Aage Jensens og Apollona Christina Arenberg.

Henimod Slutningen af Aarhundredet nævnes en Mængde Skaaninger, bosatte i Voldborg og Horns Hrdr., saaledes 1683 Rasmus Skaaning i Synderby under Selsø, Brødrene Jon og Laurits Nielsen i Dalby og Svend Nielsen i Vester Saaby. Indsidderen Børge Arvidsen i Ordrup „en skaansk Mand“ og 1698 Jens Christensen Skaaning i Sonnerup, som havde to Sønner, der ikke var vornede, han beboede Gaarden endnu 1712.

I Løbet af det 18de Aarh. komme endnu flere til, og særlig efter 1710.

Morten Skaaning i Sæby og andre unge Mænd, der traadte i Tjeneste hos Bønderne, andre, der fæster Gaarde under Hovedgaardene, men for det meste betegnede med „ikke vorned“.

Af og til møder vi ogsaa ægte Svenskere bosatte i Herredet;

i Egholms Fæsteprotokol hedder det: Svenskmand Carl Carelsøn fæster 1719 det Hus i Vellerup, som Laurs Christensen før havde, han antog nemlig Gaard i Karleby, og i ext. ord. Skatter nævnes i Sonnerup 1743: Jens og Haagen Joensen, Skræddere, fattige, fri for Skat og „dum øjed“.

I Horns Hrd. Ordrup: „I Præstegaarden tjente 1713 en gammel skaansk Mand, som har Svaghed fra Battalieu for Narva mod Muscoviterne, nafnlig Lars Jonsen.“

Fra Halland nævnes 1708 Jens Hallandsfar i Gjevninge; samme Aar Hans Halland, Corporal.

1712. Hans Hallantz som Fadder til Peder Dues Søn Jacob.
1719. Anders Hallindsfars Datter Ingeborg begravet.

1720. Anders Hallindsfars Datter døbt Justa.

Børge Arvesen, Indsidder, Ordrup, en skaansk Mand.

Anders Jonsøn fra Halland var Rytter i det sjællandske Kavalleriregiment og boede i Neder Draaby.

Som Fadder til Bent Nielsøns Barn Karen, Rye, nævnes Engel Jonsøn 1695, og 1731 Langtved, Erik Joensøns Datter, døbt Maren.

Simon Joensøn, Corporal, der 1707 ægtede Inger Jonsd., maa særlig nævnes. Han og hans Slægt indtog en fremragende Plads i Herredet i hele det 18de Aarhundrede.

Fæsteprotokollen for Ryegaard Gods 1729 1800 i Godsets Arkiv indeholder bl. a.: Hylleborg Gyllenstjerne, slg. Christian Trolles til Ryegaard, bortfæster 1729 Gaard i lille Karleby til Simon Joensøn, Rye, som Laurs Hansen sidst beboede og frakommen formedelst Alderdom og Armod o. s. v., med Undtagelse af de gamle Folks Kister, Senge med Klæder og Jernkakkellovnen, som jeg, Hylleborg Gyllenstjerne har mig reserveret.

Htk. 11 Tdr. 6 Skp. 2 Fdk. m. m.

Gaarden gik i Arv til hans Søn Christen Simmenssen 1742,

grundet paa Forældrenes Alderdom og Skrøbelighed afstod de Fæstet paa Condition.

Simon Joensøns Søn: Joen Simonsøn født i Rye 1709, bl. hans Faddere kan nævnes Bent Nielsøn og Anders Find. Navnet Find er saa gammelt, at det endogsaa regnes blandt Odins Forfædre.

1714 døbes Niels Bentzens Datter Johanna af Rye, bl. Fadderne nævnes Karen Bentzd. og Dorthea Bendsd.

1728 døbes Niels Bendtzøns Søn Anders i Rye, bl. Fadderne findes Jonas Simonsøn og Maren Wognsd.

1744 fæster Joen Simonsøn den Gaard i St. Karleby, som Peder Michelsen formedelst Armod og Svaghed maatte kvittere. Htk. 17 Tdr. 6 Skpr. 2 Fdk.

1796 fæster Haagen Johnsen i Store Karleby den Gaard, som hans Fader John Simonsøn sidst beboede og fradøde.

Sikkert nok har ovennævnte Simon Joensøn været en fremtrædende Personlighed, og han nævnes særligt her, fordi han kom til at staa i et nært Forhold til Slægten Axelsen, og man maa næsten antage, at der ogsaa har været Slægtskab mellem dem, idet Corporal Simon Joensøn, hans Hustru Inger Jonsd. og Sønnerne bestandig er nærværende ved vor Jens Andersens Børns Daab, og Simon Joensøn var ogsaa en af Forloverne ved Jens Andersens Trolovelse 1737. Se p. 60 ff.

Det mærkelige kan paavises, at allerede i det 14de Aarhundrede fremkommer de to Familier, Axelsen og Jonsøn i Slægt med hinanden; saaledes nævnes Saxe Tygesen af Slægten Basse, der skrev sig til Giershøi i Voldbg. Hrd., at hans Søn Laurens Saxesen forseglede et Pantebrev til Vitterlighed med Fru Inger Jonsd., Anders Jepsens Efterleverske.

1421 trættede Hr. Axel Pedersen Tott med Hr. Anders Jepsen Lunge, der fik Indførsel i Grubbe-Ordrup i Voldborg Hrd.

Axel Pedersens Mormoder var Fru Ingeborg Saxed. af Skul-
lerup, gift med Peder Grubbe.

Axel Pedersen Tott var gift anden Gang før 26de Marts 1419
med Ingeborg Iversd. Hach, der nedstammer fra Kong Sverke
Hak, der var gift første Gang med Børge Jarl Brasiges Datter
og anden Gang med Benedicta Ebbesd. af Danmark, deres Søn
Hans Sverkesøn, der efter Kong Erik den 10des Død 1219 blev
Konge i Sverrig, kaldtes den Milde for sin Fromheds Skyld.

Hans Broder var Turre Sverkesøn, der efterlod sig Sønnerne
Jon og Ebbe Turresøn. Jon Turresøn var Fader til Hakkel Jon-
søn, og fra hvem de Hakker i Sverrig har deres Oprindelse;
den yngste Ebbe Turresøn drog til Danmark og giftede sig med
en Enke, med hende havde han Sønnen Joen Ebbesøn, der var
Fader til Kirstine af „Lundforlund“ Slagelse Hrd. og en Søn Iver
Jonsøn, som igen havde en Søn og en Datter og var Morfader
til den berømte Ivar Lykke.

Sønnen Skjalm Iversøn, gift med den rige Iver Nielsøns Dat-
ter Ingeborg Roe eller Boe, havde fire Sønner: David, Iver, Niels
og Anders Hach.

Sønnen Iver Hach blev gift med Ellen Iversdatter Lange Munck,
Datter af Iwarus Thommesen og Karen Lykke, og deres Dat-
ter Ingeborg Hach var gift med Axel Pedersen Tott til Lilløe.

Tilbage er endnu at anføre den betydeligste af disse skaanske
Slægters Indvandring i Horns og Voldborg Herreder, nemlig Tot-
ternes.

V.

Totter og Axelsønner.

Om denne Slægt, de bekendte ni Axelsønner, der var saa mægtig og havde saa stor Indflydelse i Midten af det 15de Aarhundrede, ikke alene her i Danmark, maa tilføies nogle Oplysninger.

Foruden de store Godser og indbringende Len i Horns og Voldborg Herreder havde de store Herregaarde og Strøgods over hele Landet, og det gav dem selvfølgelig stor Magt, men først og fremmest maa Aarsagen til deres store Magt søges i den stærke Slægtskabsfølelse og det faste Sammenhold, som er et saa eienommeligt Kendetegn for denne Slægt.

Allerede i Faderens, Hr. Axel Pederssøns Levetid var Grundvolden lagt til dette mærkelige Nimandsforbund.

I Aaret 1442 havde alle Brødrene forpligtet sig til at staa Last og Brast med den af Brødrene, hvem Faderen efter sin Død vilde overdrage det store Varberg Slot og Len, som Arvingerne ifølge Lensbrevet havde Ret til at beholde sex Aar efter Faderens Død.

Og da den gamle Hr. Axel i Aaret 1447 døde, overtog og saa Sønnerne Aage og Iver i Fællesskab Lenet, hver paa sine Søskenes Vegne.

I det Forbund, som da paany stiftedes, udtaltes endnu bestemtere end før, at alle skulde holde sammen og være enige, og

at eventuelle Tvistigheder mellem dem kun kunde komme for Brødrenes Domstol og afgøres af dem.

Axel Pederssøn Thot havde været to Gange gift, begge Gange med Kvinder af svensk Slægt.

Med sin første Hustru, Margrethe, Datter af Axel Kettilson og Datterdatter af den svenske Marsk Erik Kettilsson Puke, havde han Sønnerne: Peder, Oluf, Aage og Kettel; med sin anden Hustru Ingeborg, Datter af Ivar Niklasson Röd, Sønnerne: Erik, Iver, Anders, Filip og Lavrits. Desuden havde han en Datter af første Ægteskab, Elline, gift med Ridderen Oluf Stigssøn Krognos til Bollerup.

Danmarks Adels Aarvog 1900 anfører, at Axel Pedersens første Hustru var Cathrine Axelsdatter Krognos til Hjulebjerg, Aarstad Hrd., og at Ingeborg Iversdatters Tilnavn var Rød eller Hak; desuden staar der om Axel Pederssøn: „siges at have efterladt sig Slegfredafkom, der førte Tott-Vaabenet, men sort og hvidt.“.

I Wielands Lærde el. Nye Tidender 1724 staar: Axelsøn er den samme Familie som Totter. Man finder dog Axelsønner, som have ført to sorte Husspænder i hvidt Felt til Vaaben, og et Hjerte underneden, og paa Hjelmen to Vesselhorn. Af dette Navn har været mange til.

Axel Pederssøns Søn Oluf Axelsen havde ogsaa en uægte Søn, Jørgen Olsen, der 1476 fik Lov til at føre Faderens Vaaben; han gav sin Søstersøn, Oluf Nielsen Rosencrantz sit Gods i Sverrig, „Solberg“ i Ståkeborg Len, Østergotland. Jørgen Olsen havde i længere Tid havt Ophold paa „Vallø“, og Oluf Nielsen forpligtede sig til at forsørge Jørgen Olsen i hans Alderdom, med Føde, Klæder og nødtørftigt Underhold.

Til Sammenligning med ovennævnte Axelsønner, hvad Navnene angaar, vil jeg nu anføre, hvad jeg har i mine Optegnelser

om den forglemte Gren af Slægten Tot, og vil begynde med Ud-
drag af Kirkebøgerne.

Kyndby Kirkebog 1675 -1740 har p. 18 1699 Lauritz Tot,
som Fadder til Jens Andersens Datter Anna.

1703. Olle Tot et Barn døbt Niels.

1704. Laurids Tott en Datter døbt Karen, Daabsmoder Anna
Jeps, Fadder Peder Tott.

1705. Peder Mortensens Barn døbt Olle, Fadder Anders thot
og Maria Christina Andersd.; sidstnævnte skrevet i Kirkebogen
med store latinske Bogstaver.

1705. Lauritz thot Fadder til Olle Hansens Søn, døbt Hans.

1707. Olle Tot et Barn døbt Kirsten.

1707. Peder Tott et Barn døbt Karen. Daabsmoder Karen Ba-
gers, Faddere Niels Tot og Peder Truels.

1707. Lauritz thottis Barn begravet, fem Uger.

Krogstrup Kirkebog 1645—1740:

1735. Niels Olsøn Tot trolovet med Ane slg. Jens Christe-
søns, Dalby. Forlovere: Peder Pedersen, Gmd. i Dalby, Svend
Nielsen, Hsmd. i Dalby.

1720. Bendix Sergiants Søn døbt Lars. Daabsmoder Løit-
nant Fyrbøsens (Frobøs) Kæreste, Faddere Løitnant Niels Tot
og Gregers Marcussens Datter, Ferslev.

1738. Hsmd. Niels tot Dalby en Søn, og Hsmd. Baltzer Balt-
zersen Dalby en Datter døbt Bodil. Fadder Niels tot.

1739. Hsmd. Chr. Helsing, Lyngerup, en Datter døbt Ane,
Faddere Niels tot og Lars Helsing, Inger Andersd. og Martha
Svendsd.

1707. Petder thottis Barn begravet, sex Dage.

1735. Niels Olesen Tot, Ungkarl, begravet.

1738. Niels tottis Søn af Dalby begr., otte Dage.

1739. Peder tot Hsmd. i Dalby begr., 72 Aar.

Voldborg Hrd., Hyllinge Kirkebog.

Lyngby 1744. Rasmus Larsens Datter døbt Ellen. Faddere: Monsr. Tott i Lyngby og Corporal Povel Pedersen, sidstnævntes Hustru var Daabsmoder til vor Jens Andersens Søn: Axel i Lille Karleby 1743.

Af Matrikelkontorets Markbog 1682 nævnes i Krogstrup S., Dalby, Olle Olsen tott, tilf. Jens Christensen Jyde, Htk. 8 Tdr. 4 Skpr. 2 Fdk., og Olle Olsen Tott, Dalby, tilf. Peder Nielsen Htk. 7 Tdr. „ Skpr. 3 Fdk. „ Alb.

Ordrup: Olluf Ollufsen Tott og Holger Tottis, Orø S. Horns Hrd. 10 Tdr. 2 Skpr. 3 Fdk. Sidstnævnte var Broder til Knud Tott til Gaunø, og han var 1672 blevet gift med Helvig Olufsd. Rosencrantz til Egholm. Han har altsaa været samtidig med de glemte Totter og boet i samme Herred og levet under samme Kaar.

Danmarks Adels Aarbog 1900 oplyser, at han blev meget forarmet.

Hans hele Bo vurderedes til 1 Rdl., og Arvingerne fragik Arv og Gæld efter ham. Han døde 1695.

Hans Enke døde sindssyg paa Bodumbisgaard, som hun arvede efter sin Søster Helle Helene Rosencrantz.

Sønnen, Premierløjtnant Oluf Thott fik 1704 sin Afsked med Kapitains Karakter, paa Grund af Moderens Sygdom.

I Sjællandsf. Landsthg. Skødeptk. XI, Bl. 50, Skøde dat. 1698: Svanholm, Kingholm, Overbjerg, Jægerspris Lehn, Horns Hrd.

Dalby. En øde Gaard sidst beboet af Jørgen Nielsen og Oluf Todte.

Kyndby. Lauritz Nielsen todt, Gaardmd.

I. Protokol XVII, Blad 666: „Svanholm“ 1735 Krogstrup S. Dalby. Peder Totte, øde, skylder ny Mtk.: Htk. 7 Tdr.

Peter Totte, 6 Fag Hus, gør Ugedage.

Niels Totte, 7 Fag Hus, gør Ugedage.

Jens Jensen, 6 Fag Hus, svarer aarlig 4 Rdl. og Margrethe Tottens af samme Hus 2 Fag, er en nødlidende, syg, sengelig-gende Lem og til Dato har været fri.

Skullelev S. Onsved: Niels Totte, Gaardmand.

Paa Svanholms Godskontor i Protokol No. 40 findes 1737 et Fæstebrev paa Gadehus i Dalby til Unge Niels Olsen Totte, Skrædder.

I Protokol 152, p. 150 nævnes gamle Niels Totte af Dalby som Vidne, og mange Gange senere sammen med Simon Olsen af Dalby. Gamle Niels Totte hedder Niels Olsen Tott, og optræder sidste Gang som Vidne 1760, p. 244 og 1762, p. 326, nævnes som Vidne Niels Totte og Jens Jensen, begge af Wenslev, samt Anders Bonde i Ferslev.

Svanholms Skifteprotokol 1738 91 indeholder bl. a.:

1739. Skifte og Deling o. s. v. Eva Olsd. i Dalby, efter hendes salig Mand, som var en ældgammel udlevendes Mand, ved Navn Peder Tott, som aarlig nød Almisse af Herskabet, der ogsaa gjorde den meste Bekostning ved Begravelsen.

Arvingerne var Halvbroderen Hsmd. Niels Totte i Dalby og Anders Diderichsen, salig Mands Søstersøn.

I ext. ord. Skatter 1699, Onsved, nævnes Diric Andersen, Hustru, og et Ildsted.

1701 findes i Rye Kirkebog p. 222 Langtved: Diderich Oluffson begr., 83 Aar. 1702 Langtved: Maren Diderichs begr., 70 Aar.

1710. Gjevninge Kirkebog: Hans hermandsen Capels Kone, anna Margrette Diderichsd. 38 Aar, begravet; og i Sonnerup Kirkebog 1717 nævnes Leena Maria Diederichsd. som Fadder i Englerup, Sonnerup m. fl. Steder og stadig skrevet med større latinske Bogstaver.

I Fru Jytte Gyldenstierns Vaabenbog ses, at Ditlev Dirichsen har ført tre røde opvendende Maaner i blaat Felt i sit Vaaben.

Anno 1741 den 18. Novb. blev efter foregaaende lovliggjort Proclamation ved Svanholm Birketing til idag, holdt Skifte og Deling efter salig Niels Tott, som var Gaardmand i Onsved, mellem hans efterlevende Enke Apolonne Andersd. paa den ene, og den salig Mands Børn paa den anden Side, nemlig Laurs Nielsen 13 Aar, Anders Nielsen 11 Aar, Karen Nielsd. Tott 17 Aar, Kirsten Nielsd. Tott 7 Aar, Anna Nielsd. 5 Aar og Margrethe Nielsd. Tott 2 Aar.

1755. Skifte og Deling. Hsmd. Niels Olsen Tott, Dalby, efter hans afdøde Hustru Anna Nielsd. Bonde. Enkemanden paa den ene Side og den Afdødes tvende Søkende paa den anden Side, nemlig Peder Nielsen Bonde, Sæby, og Bodil Nielsd. Bonde, der var gift med Ole Pedersen Østby. Vurderingsmænd var: Peder Pedersen og Bonde Andersen, Dalby. Ved Skiftet var Niels Tott nærværende.

I samme Protokol nævnes ved en Auction efter Hsmd. Baltzer Baltzersen i Dalby, hvis Datter Anna var gift med Niels Bonde i Kyndby, unge Niels Tott i Dalby, der købte 1 Strippe 1 Sk., et gammelt Skødeskind 1 Sk., 1 Halmkurv 1 Sk. og en Bismær 2 Sk.

Roskilde Amts Regnsk. f. ext. ord. Skatter 1692- 1704. Mandtal. Laurs thot Kyndby.

1699. Karleskat. Lauritz Tot, 1 Karl, Peder Tott; og Ordrup, Anders Olsen tot, 1 Karl, Ole Tott. . . .

Kyndby S. 1705. Indsidder, som hverken har Ko eller So, ei heller noget Haandværk. Kyndby. Lars Tot, 2 Børn. Krogstrup S. Ordrup. Anders Olsen, 1 Søn, Ole tott, 2 Børn.

1705. Mandtal. Ordrup. Gmd. Ole tot og Anders Olsen tot, Ordrup og Per Tott, Dalby, begge Gaardmænd.

1692. Krogstrup S. Ordrup. Anders Olsen, 1 Ildsted.

Dalby: Olle Olsen, 1 Ildsted.

Roskilde Amts Konsumtionsskat, Familie- og Folkeskat 1699—1745.

1700. Kyndby: Laurits Tot, 1 Dreng, Peder. Ordrup: Anders Olsen tot, 1 Dreng, Ole. Krogstrup S. Ordrup 1710: Ole Tot, Soldat, fri. 1 Pige, 5 Rdl. Afg. 3 Mark 4 Sk.

Anders Olsen tot, Ordrup: 1 Pige, 5 Rdl. Afg. 3 Mark 4 Sk.
1 Karl, 16 Rdl. Afg. 2 Rdl. 2 Mark 10 Sk.

Hsmd. Jens Maartensen, Dalby, har en Dag ugentlig Tjeneste af Peder Tot.

1699-1745. Kyndby: Lauritz Tot, 1 Dreng Peder, 1 Pige Anna.

1692-1704. 1705. Anden Termins Antegnelse til Kopskat osv.

1705. Ordrup. Haandværksfolk i dette Sogn findes ikke, hverken af et Haandværk eller af et andet.

1705. Mandtal af unge Karle, som nyder Karls Løn. Kyndby og Krogstrup S.: Lauritz Tot, Karl, Peder Tott. Anders Olsen, Karl, Ole Tot.

1711-1743. 1711: Ole Tot, Soldat, 1 Pige, 3 Rdl. Ordrup: Ole Tot, Soldat, fri, 1 Pige, 5 Rdl.

1713: Jens Mortensen, 1 Hsmd., nafnl. Peder Tot, 4 Dage om Ugen.

En Liste over Pigerne: Øllegaard, Birgite, Ingeborg, Sise, Inger, Birgitte, Karen, Margrethe, Boel, Kirsten, Dorthe m. fl.

1743: Mandtal. Niels Tot, Skrædder, fattig.

1699 nævnes i Egby: Cidzel Kiørnings, Hsmd., og Ole Hach.

1704 nævnes Cidzel Kiørnings igen, samtidig med Anna Axelsd., begge ere fattige og nødlidende.

1699: Trudsholm. Lyngby: Olaf Kiøldsen, Gadehusmand.

1726. Kjeld Jensen som Fadder i Jenslev.

I den Del af Voldborg Hrd., som jeg har undersøgt, har jeg kun truffen paa den tidligere nævnte Monsr. Tott i Lyngby, som

Fadder 1744, og i Roskilde Amts Regnsk. for ext. ord. Skatter 1692—1704.

Specific. og Beregn. af Kopskat. Saaby og Kidserup S. Aastrup. Vester-Saaby nævnes 1699 Peder Tot og Kone, 1 Karl til Avling og 1 Pige; han er altsaa Gaardmand. Jeg har gjort mig megen Umage for at finde noget om ham, saavel paa Matrikelkontoret som i Matkl. paa Rigsarkivet, men stadig kun truffet Navnet som ovenfor anført.

Kirkebogen for Saaby-Kidserup haves først fra 1771; den første Kirkebog fra c. 1645 er altsaa bortkommen eller bortskaffet; men det ligger nær at antage, at den eneste, der stadig nævnes i Vester Saaby med Karl og Pige, er Peder Olufsen, og at han maa være identisk med Peder Tot, der skrives ogsaa Per Olufsson og Per Olufsen, 7 Børn, medens Ole Olufsen og Hans Olufsen i samme By har hver 4 Børn.

Endelig er der tilbage Anders Tot i Langtved, enrolleret Soldat.

I ext. ord. Skatter, i fire forskellige store Pakker har jeg fundet ham, og det mærkelige, at Navnet tot er overstreget.

I ext. ord. Skatter for 1692 -1704. Rye og Sonnerup Menigheders Antegnelse til Kopskat 1704 til Landmilitzens Mundering. Tølløsegaard. Langtved: fattig Husmand, Anders tot, enrolleret Soldat, og Kone.

1692—1704. Anden Termins Antegnelse osv. Tølløsegaard: fattige Husmand, Anders tot enrolleret Soldat, og Kone.

1692—1704. Anden Termins Antegnelse til Kopskat osv. Tølløsegaard: Husmand, fattig Anders tot, enrolleret Soldat, og Kone. Rye 24. Octb. 1705.

1692—1704. Rye og Sonnerup Menigheder til Landmilitzens Mundering 1706.

Langtved. Tølløsegaard: fattig Hsmd. Anders tot, enrolleret Soldat, og Kone.

For mulig at faa nogle Oplysninger om Anders tot i Langtved udbad jeg mig Tilladelse fra Tølløse Godskontor til at gennemse deres gamle Protokoller; Fæsteprotokol fra den Tid fandtes desværre ikke, men antagelig hørte Anders tot heller ikke mere under Tølløse, men er paa en eller anden Maade kommen under „Ryegaard“ eller „Egholm“ inden 1709.

Ved Skøde af 15. Juni 1709, thinglæst paa Sjællandsfars Lands-thing og Tølløse Birkething den 25de og 30te Aug. s. A., er „Tølløse“ og „Søgaard“ Hovedgaarde og Godser solgt til Høiesteretsadvokat Brostorph Albertin, men i dette Skødes Opregning af de til Godserne hørende Sogne og Byer findes ikke nævnte: Sonnerup Sogn og By, Englerup, Skovgaard og Langtved, hvilke altsaa i Mellemtiden fra 1706—1709 ere bortsolgte af Otto Krabbe, uden at der foreligger nogensomhelst Oplysning om Køberens Navn.

Det er bemærkelsesværdigt, at man i denne forglemte Gren af Totslægten i Horns og Voldborg Hrdr. stadig finder de samme Fornavne: Oluf, Laurids, Anders, Peder, Niels, Karen, Kirsten, Anna og Margrete, og i Virkeligheden anvendes disse Fornavne kun af Slægten Tott, og man kan ikke undgaa at lægge Mærke til, at en stor Del af dem hedder Niels og Oluf, og det henfører dem absolut til den ældste Thord Tott Linie. I mine Optegnelser har jeg: Kield Pedersen til Ørtofte, Søn: Jens Kieldsen, Søn: Axel Jensen, gift med Thyra Sparre, Wogn Tullens Datter af Klogerup, og deres Søn: Aage Axelsen Tott til Hjulebjerg, gift med Margrethe Rosencrantz, Jep Jensens Datter, som ses af Hr. Oluf Axelsens 16 Ahner, som han har ladet afmale paa et Bord paa Vallø, og deres Børn er følgende:

1. Truid Tott.
2. Oluf Tott, gift med Anna Rosencrantz

Jensd., og deres Søn hed Niels Olufsen Tott. 3. Juliane Tott, gift med Jep Andersen Lunge. 4. Lucie Tott, gift med Anders Bing Grubbe. 5. Lisbet, gift med Vald. Sappe. 6. Margrethe, gift med Niels Baggesen Banner. 7. Beate, gift med Torkel Nielsen Brahe til „Gyllebo“. 8. Kirsten Tott død ugift. 9. Axel Aagesen Tott, gift første Gang med Kirsten Kjørning, anden Gang med Christence Wirtenberg Pedersd. Datter af Jens Kiildsen og Søster til nævnte Axel Jensen var Karen Jensd., gift i Sverrig med Børge Bengtsson til Berggaard.

Og Navnet Niels spores senere. I Dan. Saml. 2. R. II Bd. p. 193 staar: 1566 den 29de Januar blev Nils Tot, sammen med Jørgen Ulfstand, Christoffer Urne, Eiler Krafse m. fl. som danske Fanger indførte i Stockholm til en Triumf; og i Danske Magaz. 5te Bind p. 188 1663 nævnes Nicolaus Tohde, Nicolav Thoden, som Cassierer ved Grev Rantzaus Testamente.

Han betænkte med 200 Reichsthl. aarlig.

Det var en stor og udbredt Slægt, og Bertilli Canutii er ogsaa imponeret deraf, han skriver: Mellem Tord Tott og de Totter, som nu lever, finder jeg over 36, alle større Hoveder, men de kalder sig mesten Axelsønner.

Jeg mener at turde paastaa, at der i denne Bevaring af Fornavne, overalt hvor man møder Slægtnavnet Tott, ligger et Bevis for, at der i den forglemte Gren af Slægten i Horns og Voldborg Hrdr. er bevaret en Tradition, der er bygget paa mere end Sandsynlighed, om Slægternes adelige Oprindelse.

Dr. Henry Petersen har netop ved Hjælp af Fornavnene alene kunnet skelne mellem den jyske og den holstenske Linie af Sehested Slægten.

Hans Bemærkninger herom fortjener at fremføres. „Det er bekendt“, siger han, „hvor almindelig Opkaldelsesskikken prægede

en Slægts Fornavne, og i en saadan Grad, at man tit kender Slægten alene paa disse.

Fremdeles maa der lægges Vægt paa, naar Slægten atter og atter nævnes paa samme Steder, og endelig kan henpeges paa den trofaste Vedholden ved et bestemt Navn“.

Ifølge Traditionen er vor Slægt kommet fra Skaane og er af adelig Herkomst.

Denne Tradition bevaredes af den i 1876 afdøde Axel Jens Petter Axelsen.

Naar han i sit Hjem begyndte at fortælle derom, blev der altid kun let deraf, og han tav da pludselig stille, slog Frakken over sine Knæ og sagde med den mest høitidelige Mine: „Ja, le I kun, men det skal nok komme frem engang!“ men saa meget fik han da Lov at fortælle, at hans Farfar Axel Jensen havde været bosiddende i Vellerup, Horns Herred.

Ved at undersøge Forholdet er det fastslaaet, at Slægten er kommet fra Voldborg Hrd. Hyllinge og Lyndby S., nemlig Jens Andersen, om hvem Kirkebogen oplyser, at han var fra K. Hyllinge, men flyttede efter sin Vielse 1737 til L. Karleby, Lyndby S., og han er Søn af den nylig nævnte overstregede Anders tot af Langtved.

Fra Jens Andersen i L. Karleby kan Slægten Axelsen følges i lige nedadgaende Linie til Nutiden.

Der er forskelligt at anføre om Anders tot af Langtved, den enrollerede Soldat.

For det første er hans Efternavn overstreget de fire Steder, jeg har fundet det nævnt i ext. ord. Skattelister i Rigsarkivet for Aarene 1704, 1705, 1706; og for det andet er den tykke skraa Streg anbragt en rum Tid efter, hvad der fremgaar af Blækets Farve; i hvilket Øjemed og med hvilken Hensigt, skal jeg lade være usagt, dog kan man ikke frigøre sig for den Tanke,

at en saa ubetydelig Personlighed, som den fattige Husmand og enrollerede Soldats Ret til at bære Navnet tot er blevet undersøgt og skulde skaffes tilside.

Førend jeg gaar videre, vil jeg ikke undlade at udtale min Paa-skønnelse af den elskværdige Imødekommen og Forstaaelse, der er bleven mig til Del paa Godskontorerne Svanholm, Egholm, Ryegaard og Tølløse, samt paa de forskellige Embedskontorer i Roskilde, og som jeg kan takke for de mange gode Bidrag til Sagerne Oplysning.

I Aarene 1880—1882 indkrævedes Arkivalier fra hele Landet, der gav det glimrende Resultat af henved 10,000 Numre, hvoraf mindst de $\frac{4}{5}$ er Protokoller.

Hele Rækken er forsynet med Løbenumre, og der er affattet en strengt ordnet Registrant derover, jvf. A. D. Jørgensens Arkivmeddelelser 1883—85. Nævnte Registrant i Rigsarkivet vilde jeg saa umaadelig gerne have set, men den kunde ikke findes; derimod fik jeg en Fortegnelse over Arkivalier, der var afleveret til Landsarkivet, i denne Fortegnelse findes anført en Skifteprotokol for Leire Hrd., der indbefatter Sømme, Voldborg og Horns Hrdr. for 1719—33, og i Fortegnelsen i Landsarkivet over modtagne Arkivalier fra Rigsarkivet findes samme Protokol opført p. 16 under Herreds- og Birkearkiver, men med den Tilføielse: „Eftersøgt den 23de Januar 1903; men intetsteds at finde!“ Monogrammet kunde jeg ikke tyde sikkert. Over Kirkebøgerne har jeg beklaget mig, at de nogle Steder mangler fuldstændig, og andre Steder, som f. Ex. Hyllinge, Lyngby, Kyndby og Krogstrup ere saa mangelfulde; dog maa jeg tilføie, hvad der hændte for mig engang paa Rigsarkivet, hvor Lengnicks Kirkebogsuddrag findes. Capt. Lengnick begyndte at udgive sine genealogiske Arbejder 1840, han mødte saavel Modstand, som Modvillie, af hvilken Grund kender jeg ikke.

Jeg udbad mig Fortegnelsen over hans Uddrag af Kirkebøgerne og forbavsedes ikke lidt ved at finde Krogstrup-Kyndby og Kyndby-Krogstrup overstreget, altsaa udgaaet, det var mig en stor Skuffelse, da det vilde have interesseret mig at se, hvad Capt. Lengnick havde fundet af Totter, og ventelig kunde hans Uddrag maaske have givet mig flere Oplysninger, end dem, jeg selv havde samlet, da Kirkebøgerne kan tænkes at have været fyldigere dengang, end de nu er.

Hvad Justitsprotokollerne eller Tingbøgerne angaar, saa blev det mig venligst tilladt paa Roskilde Herredskontor at tage en Afskrift af en gammel Designation over de i Justitsraad Rosteds Stervbo forefundne fuldskrevne Justits- og andre Protokoller, Leire Hrd. tilhørende, den begynder med Justitsprotokollerne for Voldborg Hrd. 1669 og er complet til 1692.

I Fortegnelsen paa Landsarkivet over de modtagne Arkivalier fra Rigsarkivet mangler der flere Justitsprotokoller, først den fra 1680--1684, som findes i Justitsraad Rosteds Fortegnelse og altsaa eksisterede i 1786; og endvidere mangler Protokollerne for Aarene 1692--96, 1715--22 og 1731--1736.

Paa det nye Ting- og Arresthus i Roskilde, hvor Arkivet for Leire Hrd. findes, blev det mig ogsaa velvilligst tilladt at foretage en Undersøgelse, men saa vidt jeg kunde se, fandtes der intet af det, jeg søgte, og tilmed havde jeg ogsaa i min Afskrift fra Herredskontoret en Bemærkning, lydende: Leire Herreds ældre Arkiv formenes at være afleveret til Amtet, dat. 26. Aug. 1882. Bloch.

Og saa vil jeg endelig gaa over til at omtale de gamle Slægtbøger, af hvilke jeg har gennemgaaet flere paa Det kgl. Bibliotek.

I Ny kgl. Saml. 770. Fol. findes Sophie Brahes Slægtbog, der i Registeret betegnes med A og B.

Afdeling A. med Due, Tott og Axelsønner mangler fuldstændig.

Sophie Brahes Slægtbog har været eiet af Klevenfeldt, og det er maaske ham, der har ladet den manglende Begyndelse afskrive, man skulde næsten tro, efter en anden Slægtbog, som var i hans Besiddelse, nu i Ny kgl. Saml. No. 774.

Den manglende Begyndelse, der omtales at skulle være tilskrevet, fandtes imidlertid ikke, da jeg havde Slægtbogen ihændet. Ligesaa en Slægtbog i Sorø, skrevet af Frue Birgitte Thott, men er nu bortkommet. Sandvig 1779.

En slem Medfart har Slægtbøger og Vaabenbøger faaet af Geheimearkivar Fr. Rostgaard, der 1745 døde som Konferensraad!

I A. D. Jørgensens „Udsigt over de danske Rigsarkivers Historie“ Kbhvn. 1884, fortæller han p. 58 om Rostgaard, at han var en Mand med mange Kundskaber og megen Dannelse, var livlig, begavet, flittig og af stor Arbejdsevne.

Som Embedsmand hviler der en Plet paa hans Navn, hans Karakter var usympatetisk, han var herskesyg, smaalig og forfængelig, og hans Billede gør et mere end almindeligt frastødende Indtryk. Der blev gjort ham Tilbud om Ægteskab med en Frilledatter, der dengang endnu kun var 13 Aar gammel, hun var Halvsøster til Dronning Anna Sofie Reventlov og hed Conradine Revenfeldt; og paa dette Vilkaar opnaaede Rostgaard den 9de Marts 1700 Embedet som Geheimearkivar.

Rostgaards Storhed fik imidlertid en brat Ende, da blandt andre høie Embedsmænd ogsaa han anklagedes for at have ladet sig bestikke.

Han tilstod denne Brøde for Kongen, der øieblikkelig paa lagde, at Rostgaard frasattes alle Embeder og Hverv.

Nøglerne til Arkiverne fratoges ham, og han blev forvist fra Hoffet og Staden 17. Jan. 1725.

I Tillæg 53 findes Fr. 4's Brev om Rostgaard. Nach demahlen die Sachen mit Rostegaard so weit gekommen, dass er Überzüg't werden kann, Gechenke und Gaben angenommen zu haben. o. s. v., und dass er innerhalb 24 Stunden auf seine Güter begeben solle, und sich weder zu hoffe sehen, o. s. v..

1725 blev Rostgaard altsaa afskediget fra alle Embeder. 1727 blev han Amtmand i Antvorskov og Korsør Amter. 1730 Translator ved Øresunds Told. 1731 Afsked, og 1745 døde han, som nævnt, som Konferensraad.

Han maa have haft formaaende Velyndere og Beskyttere, der vel nok har ment, at den ene Tjeneste altid er den anden værd.

I hist. Efterretning om det store kgl. Bibliotek ved Werlauff, Kbhvn. 1825 staar, at Rostgaard indkaldtes 1725 for den i denne Anledning nedsatte Geheime Commission, tilstod sin Brøde, og maatte være glad ved, at han slap med at nedlægge sine Embeder, forlade København, og erstatte de Gaver, han havde modtaget.

I Wielandts „Lærde Tidender“ 1725 No. 45 p. 713 findes Katalog over det Rostgaardske Bibiliotek, som den 7. Januar 1726 og følgende Dage skal sælges ved offentlig Auction, delt i 2 Dele, den første Del indeholder trykte, den anden Del haandskrevne Bøger, hvoraf de sidste udgør 1068 Bind.

Uddrag heraf og Tilføjelse af den paa Universitetsbiblioteket foreliggende Katalog over Rostgaards Samling 1726, paa hvilken Købernes Navne og Priserne er vedføjet:

No. 941. Hist. Beskrivelse paa danske adelige Familier efter Alfabetet.

Det første Ark er tegnet med B. 1. Alle de Familier, som begyndte med Lit. A. ere borte, undtagen tre Linier om de Axel-

sønner og lidet om de Alstrupper; hvorefter de Familier paa Lit. B. begynde; det sidste Ark er tegnet med Z og ender paa det fjerde sidste Blad saaledes: Jørgen Spliid blandt de 350 Herrer, den første Reces udgav.

Ms. indbunden i blaat Papir. 4.

Axelsønnernes og Totternes Stamtavle altsaa fjernet. Købt af Grev Danneskjold. Pris 1 Rdl.

No. 946. Kort Beskrivelse over nogle danske adelige Familier fra det Bogstav B til S incl., købt af Grev Danneskjold for 3 Mark 10 Sk.

No. 963. En Vaabenbog, som indeholder: 1. 563 danske adelige Vaabener med Farver, meget vel malede, og under en god Del af dem en kort historisk Beskrivelse om nogle af de Personer, som have ført samme Vaabener. 2. En genealogisk Beskrivelse over adskillige danske adelige Slægter, begynder af de Biørners og ender med de Rosensparrers Familier. Har tilhørt Fru Jytte Gyldenstierns, Prebens Dotter.

Ms. indb. i hvidt Pergament. Fol. Pris 7 Rdl. 4 Mark „ Sk.

Der solgtes desuden en Masse Vaabenbøger.

No. 965. En Pakke, hvori findes en dobbelt Samling af danske adelige Vaabener, udskaaren af en Bog, som Fru Thale Ulfstand har eiet, den første Saml. bestaar af 157 Vaabener af meget fin Maling, alfab. Orden. Fol.

No. 966. En god Del danske adelige Vaaben med deres Hjelmtegn og Farver, fra No. 1-276, indb. i rødt Perg. 4to oblongo. 2 Rdl. „ Mark 2 Sk.

No. 967, 968, 969 og 970 alle Vaabenbøger.

No. 968. Otto Lindenovs og hans Frue Vibeke Podebuskes 16 Ahner paa fædrene og mødrene Side. 1 Rdl. 5 Mark 8 Sk.

No. 969. En Saml. af danske adelige Vaabener, hele Alfabetet,

tegnede med Pennen, Skiltet, Hjelmen og Løbværket er kobberstukne, lagt efter Alfabetet. 370 Stkr. 4to, købt af Grev Daneskjold. 5 Rdl. „ Mark „ Sk.

No. 970. En Bog med adskillige danske Familiers Genealogi, med en Del trykte danske Vaabener, manu Olai Wormii, Senioris, 4to. Pris 1 Rdl. 4 Mark „ Sk.

No. 971. En stor Samling af 502 danske adelige Vaabener, alfabledede af Ole Nysted, paa de Familier som af Kong Chr V. ere nobilerede eller legitimerede; købt af General Botmer. 10 Rdl. 3 Mark „ Sk.

No. 972-74. Register paa alle de adelige Familier, som findes i de Vaabenbøger, som tilhørte Rostgaard, inddelt i tre Parter. 8vo. 3 Rdl., købt af Grev Daneskjold.

Grunden til saadan Bortskaffelse af Documenter og Beviser samt til Overstregninger maa søges i, at der har været Oplysninger, der ikke taalte at komme frem til Behandling, og en saadan Fremgangsmaade for at skaffe sig af med ubehagelige Kendsgerninger er jo af gammel Dato og nær knyttet til den Arvespørgsmaal jævnlige ledsagende Kiv, Trætte og Strid. Men for at holde mig til Slægten kommer jeg atter tilbage til Axel Pederssøn, der 1426 førte Processen om det bekendte Sandbarn, kaldet Ridder Sandi.

Oluf Stiesøn Krogno, kaldet den Rige, var tre Gange gift; første Gang med Gitzel Olufsdatter, anden Gang med Ellen Axelsd. Tott, Datter af Axel Pederssøn af Lilløe, Søster til Axel-sønnerne, med hende havde han to Døtre, Kirsten Olufsd. og Sidsel, Jacob Stygges til Løitved, og en Søn, Stig Olufsøn.

Med sin tredie Frue Margrete havde han ikke Børn, og om hende er Historien Ridder Sandi; da Hr. Oluf Stiesøn døde, sagde hun sig at lave til Barsel, lod og føre Vidner, at hun havde

født en levende Søn, som strax efter Fødselen var død og begravet, hvorefter hun fordrede Arv i sin sal. Herres Bo; og forfaldt derom i stor Trætte med hendes Stifsøns Væрге, Axel Pederssøn Tott, saa at Graven blev aabnet, og derudi fundet et Barn af Leer, fyldt med Sand; hvorover hun tabte Sagen, og Godset tilfaldt Stifsønnen Stie Olufssøn til Bollerup, gift med Barbara Torkildsd. Brahe. Wielandt 1728.

1426 var Biskop Navne overværende med Kong Erik og andre i Odense, at forlige den Sag, imellem Hr. Axel Pederssøn og den Frue, som for Arvs Skyld, efter hendes afdøde Mand, havde foregivet at have født et Barn, hvilket siden blev befundet, at være gjort af Sand, og derfor kaldet: Ridder Sandi. Danske Magaz. 3. Bd. 1747. 33. Hefte p. 263. Hvitfeld, p. 732. Wielandt 1730: Peder Markmand levede 1426 og var med at forlige den Ridder Sandiske Affaire, og at love for een af Jomfruerne, at hun derom var uvidende.

Oluf Axelsøn, en af de ni Axelsønner, havde Tilnavnet: den Uretfærdige, og hans Datter af første Ægteskab med Karen Jensd. Falk til Vallø var Birgitte til Hammerstad i Södermanland, som hun fik i Morgengave og 1489 fik tildømt, da Jørgen Aagesen paa sine Stifbørns Vegne gjorde Fordring paa den.

Hun blev 1452 dømt til Baalet i Stockholm, hun var gift med Rigsraad Erengisle Nielsson, Natt och Dæg, som var Kong Karls tro Mand; og hos Birgitte havde Kong Karls Fætter, den tapre Tord Karlsson Bonde fundet Breve, som viste, at hun stadig havde meddelt Danskerne, hvad hun havde kunnet udfrittede om Kongens Planer. Hun blev ført til Stockholm og dømt til Baalet, men blev i Stedet for sendt til et Nonnekloster i Calmar, hvor hun sad i nogle Aar, til hun atter fik sin Frihed.

Hun fik af sin Fader Fyldest for sin Part i Vallø, men solgte

den desuagtet til Kongen 1467; og havde 1470, 1475 og 1479 udgivet mange falske Breve.

I Danske Magaz. 2. Bd. p. 36 findes følgende: Fru Birgitte af Hamarstads og hendes Omgang med Breve og Signetter; hun blev for Ret og Dom 1479 overtydet om at have faret med Falskhed og Bedrag; p. 42 nævnes bl. a. falskt Brev, indeholdende: „at han, Oluf Axelsen bepligtige sig til at vederlægge hende alt, hun kunde tilfalde efter Jep Basse.“

Trods alt dette nød Fru Birgitte stadig Kongehusets Gunst.

1492 afstod hun til Kongen, Kronens Gaard, Dronningholm, med alle de Livs- og andre Breve, hun havde derpaa, dog at hun maatte beholde det endnu i to Aar, og da til Gengæld skulde erholde Taarnet i Kallundborg frit paa Livstid.

Brevforfalskerinden blev saaledes Lenstager af det Slot, hvor Rigets Brevskaber gemtes, men Nøglen hertil havde hun heldigvis ikke, den var hos Regeringsembetsmændene.

Den Rosencrantzske Familie havde Fru Birgitte voldt mange Bryderier.

Med Anne Axelsdatter vil jeg slutte de anførte Exempler, hun var „et vildt og vanvittigt Menneske“, der af sin Morbroder blev trængt ind i Ring Kloster. 1501 holdtes Skifte efter hende, men siden, lige op til 1576 førtes stor Arvetrætte efter hende, mellem hendes fædrene og mødrene Frænder.

Hun var Datter af Axel Ibsen til „Støvringgaard“, og flere af hans Børn levede 1490, men navngives ikke.

Af Holger Parsbergs Stamtavle fremgaar det, at Anne Axelsdatters Morbroders Børn: Anderses, blev dømt af Kong Hans og Raadet, at være hendes Værge, da hendes Farbroder Morten Ibsen Tott ikke var „verhaftig“. Derved arvede hendes Morbroder hende. Som man kan se, var der mange Maader at nøde

og tvinge paa, og man var ikke saa nøieregnende med Midlerne, der brugtes, for at naa Maalet.

Om Dommen 1576 i denne langtrukne Sag kan læses udførligt i Dr. Kolderup Rosenvinges Udvalg af „Gamle Danske Domme“ 3. Samling fra 1563 1580, p. 291. No. 110.

Vor Slægts mest fremtrædende Medlemmer er følgende: Anders tots Søn: Jens Andersen i L. Karleby, der havde Hus i Fæste 1737 under Ryegaard, 1745 under Lindholm og atter 1754 under Ryegaard. Han troloves i Lyngby den 22de Septb. 1737 med Maren Mathisd., viet samme Aar den 27de Decb.

Kirkebogen anfører ved Maren Mathisd. fød 9. Juni 1720 i Lille Karleby, Datter af Mathias Lauritzen, fød 1698, Søn af Laurids Ibsen; det er det eneste Sted i de Kirkebøger, jeg har gennem søgt, hvor en Vielse er saa udførlig beskrevet, som denne, og det gav Anledning til, at jeg har kunnet udrede hendes Slægt til Kirkebogens Begyndelse; sikkert har den hørt til Slægten Due, hvoraf der vrímlede i Lille Karleby, Lyndby, Ugelstrup og Gjevninge; de har nemlig stadig de samme Fornavne og endog-saa i samme Rækkefølge.

Maren Mathisdatters Tipoldefar var Laurids Ibsen, hvis Søn Jeppe Lauridsen 1667 vies til Else Larsdatter.

Deres Søn Laurids døbes 1669 og vies 1696 til Valborg Lauridsd. og deres Søn: Matz døbes 1698. Jep Lauridsen har endvidere Sønnerne: Knud 1671, Oluf 1673 og Matz 1674.

Af Kirkebogen fremgaar det, at Slægten Harbod har været nær knyttet til Jep Lauridsens, de nævnes talrigt som Faddere med Navnene: Christen Christeses, Ingeborg og Margrete Christen Christeses Harbod.

Vor Jens Andersens og Maren Mathisdatters Forlovere er Kor-

poral Simon Joensøn og Jens Poulsen, begge Gaardmænd i Lille Karleby, ansete og velhavende Mænd.

Simon Joensøn er tidligere omtalt som flyttet fra Rye til Lille Karleby, hvor han fæster en større Gaard under Ryegaard. 1707 gift med Inger Jonsdatter, blandt deres Børn kan nævnes: Ellen, Jonas, Christen, Engelbreth, Parnelle og Hogen.

Jens Poulsen af Rye blev gift med Bodil Nielsd. 1728, hun var Stifdatter af Peder Axelsen, Gaardmand i Langtved.

Jens Poulsen fæster Gaard i Lille Karleby 1730, som Jacob Nielsen sidst beboede og frakom. Htk. 7 Tdr. 1 Skp. 2 Fdk.

Jens Andersens og Hustru Maren Mathids. Børn er følgende: Maren, døbt 1740, Inger Jonsd., Simons Hustru bar Barnet; blandt Fadderne: Christen Simonsen og Jørgen Cornelii Hustru. Alle af Karleby.

1743 døbes Axel. Corporalen Poul Petersens Hustru var Daabsmoder; bl. Fadderne: Jørgen Cornelii, Marie bier og Christen Simonsens Hustru.

Navnet Bier fremkommer 87 Aar senere, 1830. Aug. 3. Bier død, i Lars Axelsens Almanakoptegnelser, hvortil vi komme senere.

Corporal Poul Petersen er tidligere nævnt, som Fadder i Lyngby 1744, sammen med Monsr. Tott i Lyngby.

1745. Jens Andersens Datter døbt Citze. Inger Jonsd. Simons bar Barnet, bl. Fadd. Christen Simonsen og Jørgen Cornelii Kone.

1754 døbes Sønnen Anders. Simon Joensøns Hustru bar Barnet, og Fadd. de sædvanlige. Blandt disse Børn maa særlig bemærkes Axel; man spørger uvilkaarligt, hvorfor Jens Andersen og Hustru har gjort Brud paa den gamle Opkaldsesskik.

At den ældste Søn døbes med Navnet Axel, og at først den 1754 døbte Søn Anders opkaldes efter Faderen skyldes utvivlsomt,

at der i denne Slægt har bevaret sig Tradition om Totternes berømte Stamfader, Axel Pederssøn, og at Ønsket om at bevare dette Navn for Slægten har været det bestemmende.

Man maa ogsaa lægge Mærke til den intime Forbindelse, der bestaar mellem de to Slægter Simon Joensøn og Jens Andersen.

Berøringspunktet, den skaanske Afstamning, og maaske ogsaa et Slægtskabsforhold, er vel Grunden hertil.

Jens Andersens Søn: Axel Jensen, født 1743, fæster 1778 Gaard i Vellerup. Uddrag af Fæstebrevet: „Stæder og fæster til Landsoldat Axel Jensen af Egholm Gods en Gaard i Wellerup By og Sogn, af Htk. Ager og Eng 8 Tdr. „ Skp. 3 Fdk. 1⁴/₅ Alb.“

For Indfæstning vorder han befriet, ligesom ogsaa for hans Formands Restancer, som var Anders Klocker.

Skifteprotokollen for Stamhuset Egholm, Københavns Amt, Voldborg Hrd..

Hertil hørte Axel Jensens Gaard.

Den 29de Januar 1789 blev der holdt Skifte efter hans Død.

Enken Karen Knudsd. mødte med sin Lavvæрге, Rasmus Andersen af Venslev, og paa de umyndige Børns Vegne mødte deres Fasters Mand, Lars Andersen.

De umyndige Børn var: Lars Axelsen 9 Aar, Knud 8 Aar, Jens 4 Aar og Sidsel Axelsd. 1 Aar.

Boets Indtægter beløb sig til 204 Rdl. 2 Mark 9 Sk., og dets Udgifter til 280 Rdl.

Der blev et Underskud af 80 Rdl. 2 Mark 9 Sk.

Egholm Stamhus, F. C. Rosencrantz fordrede Sikkerhed i de registrerede Effekter, men tillod Enken, efter hendes eget Ønske, at blive i Gaarden for at opdrage sine umyndige Børn.

Af Besætninger vurderedes: 1 Brun Vogn-hest 14 Aar gl. til 7 Rdl., 1 hoppe, 15 Aar, 4 Rdl., 1 Hoppe, 8 Aar, 10 Rdl., 1 hest,

11 Aar, 4 Rdl., 1 hest, 16 Aar, 2 Rdl., 1 hingstplag, 3 Aar, 8 Rdl., o. s. v.

I Justitsprotokollen for Egholm findes der en Dom 1779. Der blev nemlig skudt en Følhoppe, tilhørende Axel Jensen, Vellerup. Forbryderen var en Mand, der hed Anders Klocker, han undskyldte sig med, at det var et Vaadeskud, men Beviserne imod ham var saa stærke, at han blev dømt. Mistanken henledes straks paa ham, fordi han havde været Fæstegaardsmand i Vellerup og var frasat den Gaard, som Axel Jensen fik i Fæste 1778.

Anders Klockers Dom lød: Thi kendes for Ret, at Anders Klocker for denne sin voldsomme Gierning bør ifølge Loven at bøde Skaden med 9 Rdl. og trende fyrgetyve Lod Sølv, som er 60 Rdl., samt at betale denne Sags Omkostning skadesløs efter billig Regning, som det bør udredes 15de Dag efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under videre Adfærd efter Loven.

Hertil vil jeg endnu føie et Skifte efter Jens Andersens Datter Citze, 7. Octb. 1770 gift med Hsmd. Hans Andersen i Rye, fordi det lader forstaa, at den afdøde har medbragt godt Udstyr, idet hendes Moder, Maren Mathisd. disponerer over flere Ting til den lille Dattersøn, nemlig en Kiste, 2 Bagstole og 2 Trækkepuder, som det vil ses af Registreringen og Vurderingen.

Skiftevidner: Gaardmand Rasmus Frandsen, Egby og Udrider Andreas Mogensen paa Ryegaard, der ligeledes var med til Vurderingen.

I Stuen:

1 Fyrrebord	„ Rdl. „ Mark 12 Sk.
1 gl. do. Bænk	„ — „ — „ —
2 Stk. smaa Fyhrskabe	„ — „ — „ —
2 Bag-Stoele og 1 Kiste, som Enkemanden angav, at den Ældste Søn var for-	

	„ Rdl.	5 Mark	„ Sk.
æret af sin Mormoder, blev vurderet for			
1 Væv af Eeg med Tilbehør	1	4	—
1 Jern Bielæger Ovn	7	—	—
2 Fyrre Skamler	—	—	2
1 gl. do. Kasse	—	—	2
1 Vugge	—	2	—
5 Stykker Skilderier	—	—	2
3 St. Gl. hylder	—	—	10
1 Fyrre Sengested med brunt Hvergarns Omhæng	1	4	—
Derudi:			
1 Olmerdugs Rød og Grønstribet Over Dyne	1	—	—
1 Dito Underdyne	1	2	—
1 lang Sortstribet Hoved Dyne	—	3	—
1 Dito Blaastribet	—	3	—
2 Blaae og Rødstribet Trække-Puder	—	3	—
2 Hørlerrets Pudevaar med Kniplinger	—	2	—
1 Par Blaa-garns Lagn	—	3	—
1 Fyrre Sengested med blaat Linnet Omhæng	—	2	—
Derudi:			
1 Sort og Rødstribet Olmer Dugs Overdyne	1	—	—
1 lang Stribet hoved Pude	—	4	—
2 Rød og Grøntstribet Trække Puder, som Enkemanden Angav, tilligemed den forhen benævnte Kiste at være Givet den Ældste Søn af sin Mormoder, blev vurderet	—	3	—

2 Blaargarns Lagn	„ Rdl. 2 Mark „ Sk.
1 Blaastribet Vugge-Pude	„ — 1 — 8 —
1 Blaa og Rødstribet hoved Pude	„ — „ — 4 —

I Kammeret:

1 Fyrre Kasse	„ „ — 2 —
1 Kar Stoel	„ — „ — 3 —
2 Stand Fjerdinger	„ — „ — 6 —
2 Gamle Bembler	„ — 2 — „
2 Halm Kurver	„ — „ — 2 —
2 Hyller	„ — „ — 2 —
1 Gl. Rød Mahlet Fyrre Kiste	„ — 5 — „ —

Derudi den Afdødes Klæder:

1 Blaae Natt-Trøye	„ — 3 — „
1 Grønt Vadmels Skjørt	„ — 2 — „ —
1 Blaae Ditto	„ — 3 — „ —
1 Grøn Vadmels Trøye	„ — 2 — 4 —
1 Stk. Rødt Vadmels 1½ Alen	„ — 2 — „ —
1 Rød og Grøn Damaskes Trøye med Røde bundne Ærmer	„ — 5 — „ —
1 Blaåtærnet Forklæde	„ — 1 — „ —
1 hvidt hørlerrets Dito	„ — 1 — 4 —
2 Hørlerrets hvide Tørklæder	„ — 1 — „ —
7 Gl. Stk. Hoved Ljn	„ — „ — 4 —
1 Blaae Damastes Hue	„ — 1 — 4 —
1 Brun Ditto med uægte Galloner	„ — 2 — „ —
1 Gl. Ditto med Guld Blomster udi	„ — 2 — „ —
1 Gl. Blacket Ditto	„ — „ — 12 —
1 Kippers Ditto	„ — 1 — „ —
1 Brun Damastes Kysse med uægte Gal- loner	„ — 3 — „ —

13 Stk. Kram lerrets Lin med smalle Kniplinger for		„ Rdl. 3 Mark 4 Sk.
2 Kramlerrets Tørklæder med Kniplin- ger	„ 3	„
2 Ditto Slette (glatte)	„ 2	„
1 Servjet af Drejel	„ — „ —	10
1 Gl. Stribet Klocke	„ — „	4 —
3 Blaargarns Serker	„ — 3	„ —
1 par Skoe med Messing Spænder	„ — 2	„ —
1 par Blaae Uld-Strømper	„ — 2 —	„
I Kiøkenet:		
1 Ild Tang og Kiedels Krog af Jern	„ „	8 —
Een Kaaber Brygger Kiedel	„ 4 —	„
1 Mæssing Kiedel	„ „ —	12
1 Jern Gryde	„ 2	„ —
1 Halm Sille	„ „ —	8 —
1 Jern lampe	„ — „ —	12
I Loen:		
1 Hugge Blok	„ 2	„ —
1 Eege Ballje	„ — 1 —	„ —
1 Vand Spand	„ — „	8 —
Creature:		
4 Stk. Faar à 8 Mark	5 „ —	„ —
1 Væder	„ — 4	„ —
Desuden Angav Enkemanden at have 3 Stk. Faar til Leje og Hollings i Vinter over.		
1 Gaas og 1 Gasse	„ — 4	8 —
2 Høns	„ — 1	„ —

Tilsammen 37 Rdl. 3 Mark 7 Sk.

Udgiften bliver følgende:

1. Begravelses Omkostninger	5 Rdl. 2 Mark „ Sk.
2. Enkemanden fordrer sin lige med om Boet det ville tilstrecke	5 — 2 — „ —
3. Huusets Brøstfeldighed fordrede Skifte Forvalteren efter Registreringsforretningen	9 — 2 — „ —
4. Dette Skiftes Bekostning beregnes saaledes:	
a. 3 Stk. Stempleet Papir til Skiftet brevet	„ — 4 — 8
b. Dets Beskrivelse paa 3 Ark	„ — 1 — 3 —
c. Registrerings og Vurderings Mændene for Registrering og Vurdering og dette Møde	„ — 4 — „ —
5. Declarerede at have laant af Gartner Søren Bech paa Ryegaard til den Sl. Kones Begravelse og Barselseng	4 — „ — „ —
	<hr/>
	26 Rdl. 3 Mark 8 Sk.

Altsaa, naar Udgift og Indtægt ligenes bliver at Arve 10 Rdl. 4 Mark 15 Sk.
Som deeles imellem Enkemanden og hans Søn Anders, hver med 5 Rdl. 2 Mark 7½ Sk.

Enkemanden Hans Andersen Declarerede: At han intet kunde betale hans Søns Arvepart med Penge, men ville udlægge til ham den i Boet værende Jern Bielægger Ovn, som findes anført i denne Reg. og Vurd. Forretning for 7 Rdl.

Hvilken Kackelovn vel skal blive i Boet til Enkemandens Afbetjening, indtil han samme selv i Tiden maatte behøve, men fra

denne Dag skal bemelte Kachelovn anses, som Barnets Eiendom fra Dato, og dermed skal nerværende Rasmus Frandsen paa Tilsyns Værgens Vegne og i Hans Fraværelse have Opsyhn.

Fra den Tiid Sønnen er 18 Aar Gammel Nyder han Aarlig Leje af Ovnen 3 Mark, om han samme ej selv imodtager.

Løvrigt lovede Enkemanden at betale Alle og enhver, hvis Retmæssig Gield han maatte have, samt forsvarlig istandsætte Huuset for den tagne Feld, som ellers blev Høye Herskabet reserveret.

Nu, da jeg blev færdig med at nedskrive Stuens og Kistens Indhold, staar Citze Jensd. lyslevende for mig, jeg kan ligefrem tænke mig, hvordan Stuen har set ud, og se hende sysle der, iført sin Søndagskjole med de røde bundne Ærmer, Huen med Guldblomsterne, og det kniplingsbesatte Lin og Tørklæde; og tænk, hun har ogsaa havt Pudevaar af Hørlærred med Kniplinger om.

Af Axel Jensens Børn vil jeg kun omtale den ældste Søn: Lars, født 1779, der ved sin Intelligents bekræfter det berettigede i Moderens Ønske, at blive siddende paa Gaarden i Vellerup, efter Mandens Død, for at opdrage sine umyndige Børn.

Hvad der har draget Lars Axelsen fra Landet til Byen, fortælles der ikke noget om, men derimod, at han var en stille, alvorlig og indesluttet Mand, der altid grublede og vandrede frem og tilbage i Stuen.

Et lille Træk om nævnte Lars Axelsen, der ogsaa karakteriserer ham.

Vi har en Guld Brystnaal med Filigranarbejde, der har tilhørt ham.

Paa Bagsiden staar Bogstaverne L. W.

Der fortælles, at den var en Gave fra hans Hustru, der saa

gerne vilde have ham til at tage Navnet Wellerup, efter den Landsby, hvor han var født; men det vilde han ikke høre tale om, han vilde beholde sit gode Navn; det minder stærkt om de samme Følelser, den ridderlige Skræddersvend Walckendorf har havt; han blev jo, som jeg tidligere har fortalt, opfordret til at tage Navnet: Jernhandske, hvilket Faderen antog, da han blev Profos i Oxie Herred, men Christoffer Walckendorf vilde ikke af med sine Forfædres Navn.

At Lars Axelsen har været en ualmindelig interesseret Mand vil ses af følgende Optegnelser, der desværre kun findes paa løse Blade.

Almanakerne med Optegnelser er indheftede i et Læderbind, Aar efter Aar.

Aarbog.

1779 er Lars Axelsen fød Torsdagen den 7de Januar.

1788 er Maren Hansen fød, Torsdagen den 28de August.

1812 Forenede disse To ovennævnte Personer sig i den hellige Ægtestand. Anden Pintsedag den 18de Mai.

1813 er vores første Datter: Karen Marie Axelsen fød om Fredag-eftermiddag Kl. 1 den 26 Februar, og døbt den 8. April samme Aar i Frederiksberg.

1816 er vores første Søn: Axel Jens Petter Axelsen født om Torsdagen eftermiddag Kl. 11½, den 15. August, og døbt den 29. September samme Aar i Frederiksberg.

(Lars Axelsen sikrer Bevarelsen af Navnet, idet han giver Sønnen det, baade først og sidst; og Petter er svensk.)

1819 er vores anden Søn: Lars Christian Axelsen født om Fredagen Eftermiddag Kl. 5, den 15. Januari og døbt den 28. Februar samme Aar i Frederiksberg.

1823 er vores anden Datter: Ane Magdalene Kirstine født om Man-

dagen Eftermiddagen Kl 1 $\frac{1}{4}$ den 26. Mai og døbt den 3. Juli samme Aar i Frederiksberg.

Det var Lars Axelsen, der bevarede den gamle Tradition, og hans Optegnelser giver Vidnesbyrd om Mandens gode Afbyrd, Opdragelse og Dannelse, og man maa ikke glemme, at han var kommen fra Landet til Byen.

Endvidere har Lars Axelsen opskrevet Tyge Brahe Dage.

Jan. 1. 2. 4. 6. 11. 12. 20.	Juli 17. 21.
Febr. 11. 17. 18.	August 20. 21.
Marts 1. 4. 14. 15.	Septb. 10. 18.
April 10. 17. 18.	Octb. 6.
Mai 7. 18.	Novb. 6. 18.
Juni 6.	Decb. 6. 11. 18.

Hans Almanakoptegnelser begynder med 1823, hvori han har udregnet og opskrevet Fastelavn, Paaske og Pintse for 1824; desuden findes der i de efterladte Almanaker hist og her enkelte Bogstaver, som jeg studsede over og ikke kunde regne ud, hvad de kunde betyde, men nu tror jeg at kunne forklare, hvad de skal betyde, nemlig Søndagenes Bogstaver.

I Historisk Archivum, Innehållande Märkvärdigheter, Uplysningar och Anecdoter i Svenska Hist. Stockholm 1776. Sjette Stycket p. 38 IV findes: Några Annotationer af Sal. Herr Jöran Posse Knutsson och Herr Gabriel Posse.

Blandt disse interessante Optegnelser læses bl. a. p. 46 følgende: Anno 1556 den 14. Januarii blev jag Jöran Posse född på Såthenåås, effter midnatt, mellem en Tidzdagh och odensdagh, och då war Sönn dagz Bokstafwen D, och skåt åhr, och Nyedt war tendet Söndagen tillförende. Forskellige Söndags Bogstaver anvendes i de følgende Optegnelser.

Lars Axelsens „Historisk Callender eller Mærkværdige Hændelser“ begynder med:

Januari	5. Christihavn Stats Privilegier	1618
„	5. Drev 52 Matroser til Skanøer	1697
„	10. C. 5. nye Maal og Vægt	1689
„	12. Holmens Kirke indvies	1614
„	18. Souverain underskrift	1661
„	23. nye Skoler paa Landet	1739
„	31. Assistenthuset opret.	1699
Februari	1. De svenske Seierstegn paa Tøihuset i Kiøbenhavn	1714
„	9. Fredags Præd. Paabudet	1631
„	11. Jordskielv v. Kiøbenhv., Roeskilde og Kiøge	1711
„	17. Det Ditmarske nederlag	1500
„	17. Vaisenhuus Kirke indviet	1734
„	21. F. 4. ophæver vorne-Ret	1702
„	25. de 3 Kroner Bort af Driviis	1767
„	28. Kronprins Christian første Gang i Høiesteret	1720
Marts	11. Griffenfeldt dør	1699
„	15. Tyge Brahe de siste observationer paa Hveen	1597
„	21. Absalon dør	1201
„	24. Jordskielv i Norge	1623
„	27. C. 4. Pet. Kirke Privileg.	1641
„	27. C. 5. Bededag 4. Fredag	1686
„	30. Frid. Hospital indviet	1757
April	2. Det sidste Guldhorn fundet i Møgeltønder	1734
„	4. Trinitatis Kirke indviet	1656
„	5. C. 4. ved Gothenb. med 11 Skibe	1644
„	5. beg. Hekla at brænde	1766

April	7. Høibro bygges	1694
„	11. Reformeert Privileg	1685
„	18. Tronhjem brænder	1681
„	21. Christiania brænder	1686
„	21. C. 6. Grundsteen til Christiansborg Slot	1733
„	29. Tyge brah forl. Hveen	1597
„	30. Fru Kirke indvies	1738
May	7. F. 3. underskriver sin Haandfæstning	1648
„	7. Brændte Bryghuset i Kiøbenh.	1767
„	9. Christianshavns Vold begyndt	1685
„	11. Fred. 2. Begynd. Kronborg	1574
„	14. „Valøe“ indvies	1738
„	14. Hirsholms Slot indvies	1739
„	17. Hirsholm Slot-Kirke indvies	1739
„	25. Dokken aabnes	1739
„	31. De svenske forlader Leiren for Kiøbenh.	1660
Juni	1. Pesten begynder i Helsingøer	1654
„	8. Aabenbare skrifte ophæves	1767
„	25. Gadelygten begyndt	1685
„	25. Det første Skib fra China	1732
„	29. F. 5. stifter Opfostringshuset	1753
Juli	7. C. 4. lægger den første Sten til Rundetaarn	1637
„	9. første Anstalt mod Qvægysgen	1745
„	10. Trundhiems Domkirke brænder	1431
„	11. Nørre-Port aaben efter Beleiringen	1660
„	18. De svenske forlade Kronborg	1660
„	20. Det første Guldhorn ved Møgeltønder	1639
„	21. Vaisenhus stiftet	1727
„	28. Det første Skib fra Grønland	1605
„	29. F. 5. Grundstenen til Fred. Hospital	1752

August	23.	De Beleirede gjør Lykkelig ufald paa de svenske	1658
„	27.	Tordenskiold kom med de erobrede svenske Skibe og Priser	1716
Septb.	1.	Hirsholms Amt Skiøde	1761
„	2.	Pet. Kirke indviet efter Branden	1731
„	3.	Kiøbenh. befæstet	1455
„	4.	Rd-Sedler i Brug	1761
„	5.	Holmens Kirke indviet	1619
„	6.	Kronborg overgives til de Svenske	1658
„	21.	Margrete fanger den svenske Konge Albert	1388
„	24.	Kronborg Slot brænder	1629
„	27.	Christiania anlæges	1624
Octb.	1.	Kirke og Kloster i Ribe brænder	1176
„	7.	første Præd. i Trinitatis efter Branden	1731
„	11.	Vandflod i Ditmarsken	1634
„	12.	første Rider af Danbrog	1671
„	14.	Kiøbenhavns Stads-Ret	1443
„	16.	Vandflod i Eidersted	1477---78 83
„	21.	Ildebrand i Kiøbenhavn	1728
„	29.	Torden i Nicolai Kirke	1560
„	30.	Grundsten til Frid. Kirke	1749
Novb.	1.	Varde Brænder	1590
„	6.	Assistent Kirkegaard indvies	1760
„	12.	Tordenskiold dør	1720
„	17.	Vognmands Taxt	1680
„	20.	Hestemarked i Kiøbenhavn	1683
„	20.	Ferskvand i Kiøbenhavn	1684
„	24.	C. 5. Statue paa Kong: Nye-Torv	1688
„	27.	Tyge brah forlader sit Fædreland	1597
„	30.	Sorø Academi stiftes	1623

Decb.	9.	Bornholm fra de svenske	1658
„	11.	Carl 12. faldt ved Fridr:hald	1718
„	24.	Postbud over hele Riget	1624
„	27.	Ribe Domkirke brænder	1402
„	29.	Bornholm til de Danske	1658
„	29.	Qvæsthuset stiftet	1674
„	31.	Stor Ild paa „Gotorp“	1564
„	31.	Tobaksmagasinet i Kiøbenhavn oprettet	1760

Lars Axelsens Almanakoptegnelser er følgende:

1826. 16. Marts: Jensine fød. 16. Mai: F. C. C. General.
F. C. C. Konfirmeret. F. C. C. Forlovet. 16. Juni: Knud til
Bornholm.

1827. Febr.: Musfeldt død. Marts: Musfeldt begravet; Ane
paa Hospital. April: Ane hjem. Mai: P. Svendsen død. Juni:
N. Snarup Bryllup. Juli: Gl. Thorstensen død. Novemb.: G.
Stine Axel død Kl 11.

1828. Novb.: F. C. C. Formælet.

F. C. C. er Prins Frederik Carl Christian, der 1826 forlo-
vedes med Kong Fr. 6.'s Datter, Prinsesse Wilhelmine.

1828. Novb. Halv. N. Thorstensen Bryllup. En Navnebroder
er Halvardr Thorsteinson paa Griflum, der levede 1335.

1829. Novb. N. T. Thorstens død.

1830. Aug. 3. Bier død, begravet dén 7de.

Blandt Fadderne ved Lars Axelsens Fader, Axel Jensens, Daab
1743 er Marie bier, man maa antage, at de have været beslægtede.
Navnet er meget gammelt; Vedel Simonsen anfører det i 2. Bi-
lag til Adels og Ridderstands Hist. 1. Bind, 1. Hefte p. 267;
blandt „Odins Forfædre“ og henfører det til det 1. Aarh.; og Sand-
vig har i Adels Lexic. 1. Bind p. 50: Hr. Peder Bier var 1377

blandt Dannemarks Riges Raad, men tilføier: Familien og dens Vaaben er ellers aldeles ubekendt.

1831. Juni 2: O. Jeppesen død, begr. den 8.

1832 Febr. 9: Vita Dybe død, begr. den 14.

1832. September den 21: Valter Scotts Død. — Det var Lars Axelsens sidste Optegnelse i Almanakerne, han døde den 12te Juli 1833. 54 $\frac{1}{2}$ Aar.

Disse Optegnelser, som Lars Axelsen har efterladt sig, er affattede med god og tydelig Haandskrift og en, for den Tid, udmærket Orthografi, og de giver ogsaa et Indtryk af, hvilke Interesser denne Mand har havt, saasom Læsning af historiske Værker, og han har desuden været stærkt astronomisk og kirke- lig interesseret.

Han satte Kundskaber høit, og han lod sine Børn gaa i Privatskoler og sørgede for, at de fik god Lærdom.

I det foregaaende har jeg ad forskellige Veie paavist, at der bag de mange adelige Slægtnavne, som findes udbredt paa Landet og i Byen, skjuler sig sikre Vidnesbyrd om disse Slægters adelige Oprindelse, naar der i Slægten tillige har været bevaret en Tradition herom.

Tilbage er endnu den, trods Aarhundreders Forløb, mærkelige Familielighed og Arvelighed. Den store Overlæbe, der endnu er saa ualmindelig fremtrædende i Slægten, gav allerede i det 10de Aarhundrede Øtzor Toti Tilnavnet, „med den store Overlæbe“ jvfr. Vedel Simonsens 1ste Bilag eller Saml. af en Del oldnordiske Tilnavne. — Som bekendt er saadanne Eiendommeligheder eller Misdannelser, gennem Arvelighedsforskning konstateret at kunne søges tilbage til Stamindividerne.

En Del af mit indsamlede Materiale, ledsaget af ældre og nyere Billeder af Slægten, har været indsendt til Samfundet for Dansk-Norsk Genealogi og Personalhistorie.

Umaadelig elskværdigt gav Skriftudvalget mig Anerkendelse for mit store Arbejde og tilføiede samtidig: „Ligesom man med ikke mindre Interesse har konstateret den mærkelige Slægtlighed mellem den gamle danske Adelslægt og Deres Familie.“.

Bærerne af Navnet Tott her i Danmark er Slægten Reedtz, kommen her til Landet fra Pommern, idet Peder Michelsen Reedtz var med i Prinsesse Sophie af Mecklenborgs Følge. Hun formæledes 1572 med Kong Frederik II. Reedtz maa have været ualmindelig dygtig og tiltalende, thi han kom hurtig i Gunst hos Kongen, der tildelte ham Godser, Len og Landets høieste Stillinger. 1572 blev han Hofjunker, 1573—80 Staldmester, forlenedes med Sorø fra 1580, og samme Aar forlenede Frederik II Antvorskov til sin Yndling Peder Michelsen Reedtz, og dermed var det sekulariseret. Kun Prioren og tre Munke var ilive. 1582—1607 paa Saltø. 1584 gav Kongen Peder Reedtz Tygestrup, nu Kongsdal i Merløse Herred.

1586 forlenet med Hørbygaard for sig og Arvinger. Beseglet af Kongen og 20 Rigsraader. Sj. R. 12, 520., 1587—88 Lensmand paa Korsør,, død 1607 paa Tygestrup; den 25de Feb. 1582 viet paa København Slot til Karen Rostrup Jørgensd., hun var forlenet fra 1607—36 med Saltø, død 1636.

Tygestrup gik i Arv til Sønnen Friderich Petersen Reedtz, gift med Birgitte Brahe. Rigskansleren Peter Friderichsen Reedtz skriver i sine efterladte Optegnelser i Magaz. til d. d. Adelshist. 1. Bd, 1. Hefte: Anno 1614 i Nouemb. Maanit, nemmelig neste Torsdag efter St. Mortens dag i det Aar er jeg fød paa min Fæderne Gaard „Tygestrup“ aff Forældre Hr. Friderich Reedtz og Fru Birgitte Brahe. Anno 1620 lod mine Forældre mig komme under privat Institution, og det continuere, indtil jeg waar dyctig at sidde i øffuerste Lectie i trivial Skole, huilket skeede Aar

1632 i Herloffsholms Skole, huorfra jeg bleff dimitteret i Udgangen aff Aar 1634, o. s. v..

I Aarenes Løb spredtes Slægten Reedtz over hele Landet, de erhvervede store Godsbesiddelser, dels ved Gaver, dels ved Handedler og ogsaa ved Giftermaal, foruden det nævnte Tygestrup kom Slægten til at eie: Boller og Børglumkloster, Hegnet Grundet, Palsgaard, der ca. 1643 eiedes af Joach Fr. Pentz, gift med Kirstine Normand, der havde bragt ham den. Pentz forarmedes i Svenskekrigen, hvorefter Kansleren Peter Reedtz 1665 gjorde Indførsel i Palsgaard, som blev ham udlagt for c. 20,000 Rdl. Fodbygaard, Trudsholm, Barritskov, Vedø, Krabbesholm, Nør-lund, Gunderslevholm, Turebyholm, Kjørupgaard, Hvilbsbjærggaard, Voergaard, Biskopstorp m. m. og endelig Gaunø, der tilfaldt Kmhr. Holger Reedtz til Voergaard, der var Statsminister Otto Thotts til Lindersvold og Strandegaard, Morbroders Sønnesøn. Tage Thott til Eriksholm og Strandegaard, født 5. Sept. 1648 paa „Søfde“ var 1673 Kammerherre hos den svenske Enkedronning, blev efter Krigen i Danmark, og døde 1707 paa Turebyholm. Han var forlovet med Mette Sophie Krabbe, hvilket gik overstyr, og den 29de Sept. 1696 giftede han sig i Køge med Petra Sophie Petersdatter Reedtz til Turebyholm, Næsbyholm og Bavelse; hun var født 1675 og døde 1720 paa Næsbyholm, det var deres Søn Otto f. 1703 paa Turebyholm, der bestemte, at Gaunø skulde tilfalde Morbroderens Sønnesøn.

Kort efter Holger Reedtz's Tiltrædelse af Friherreskabet Gaunø, opstod Proces med Totterne i Sverrig, som paastod sig, at være nærmere berettigede til Successionen end Reedtzerne.

Processen afgjordes ved Høiesteretsdom til Fordel for de Sidste, og i Henhold til kgl. Bevilling af 21. April 1786 kaldte Holger Reedtz sig herefter Reedtz Thott, og førte Totternes Vaaben i Forening med sit eget.

Rigskansleren, Geheimeraad Peter Friderichsen Reedtz bortbyttede Thygestrup til Kong Fr. III, som gav den Navnet Kongsdal.

En Søn, Christian Petersen Reedtz til Børglumkloster og Boller, Børglum Hrd., havde været en Mand af skønne Midler og brav Konduite, men der han forfaldt til Drik og anden Liderlighed, geraadede han i ganske slet Tilstand, og døde den 21de Marts 1704 paa Knudseie i yderste Armod, gift med Ide Sophie Skeel Albertsd. til Knudseie og Dybvad, der ogsaa var en slet Husholder.

Han var Broder til Mette Reedtz, der var gift med Kommerceraad Christian Lindenov til Restrup; Faderen, Peter Reedtz efterlod Sortebrødregaard, nu Roskilde adelige Jomfrukloster til sin Datter, nævnte Mette, som 1679 afhændede Gaarden til Holger Thott til Marsvinsholm. Hun var endvidere Priorinde i Roskilde Kloster. I Voldborg Hrd. spores Reedtzerne ogsaa; Leiregaard solgtes 1712 ved Auction for 13,010 Rdl. til Fru Mette Reedtz, død 3. Nov. 1733 paa Leiregaard.

I Leire Herreds Auctionsprotokol 1697—1746 Blad 207 er Fru Mette Ritz til Auction paa Ryegaard, bl. a. køber hun en Jernskorsten med Messingbeslag.

1727. Auction efter Etatsraad Wildschødt til Lindholm. Blad 311: Fru Mette Reetz købte bl. a. en Natpote, Tin, 1 Rdl. 3 Mark 4 Sk. og et Fyrbækken, Kobber, 1 Rdl. 3 Mark 2 Sk.

I Hoved Ministerialbog for Rye S. p. 73 1706 findes: Højædle Hr. Oberst Waldemar Ridzis Søn Holger døbt, og i 1706 begravet Hr. Oberst Waldemar Ritzis Søn Holger

Reedtzerne har altsaa levet der paa Egnen, samtidig med de glemte Totter, hvis Tilværelse var hæderlig og uforskyldt Fatigdom.

At her var godt at være i Danmark, beviser den tyske Indvandring.

I Frederik Barfods Danmarkshistorie fra 1319-1536 er nogle Tilstande meget livlig skildret.

Han skriver om Kong Christian I., der Tirsdag den 28de Octb. 1449 ægtede den 18aarige Enkedronning, Dortea af Brandenburg: „Medgift med hende fik han ikke, det skulde da være Kronen, hvorimod hun som Enkegods fik Kallundborg Len med Samsø; men Danmark fik selvfølgelig i Medgift et nyt Slæng af tyske Her- rer, der alle kom med et Adelsbrev i den ene Haand, og en tom Pung, som skulde fyldes, i den anden.“

Efter Pommerinker og Bairere kom der nu Oldenborgere, Westfalere og Brandenburgere, hvilke Alle fra Intet groede op til store og mægtige Slægter.

Naar nu dertil kom, at Handelen ikke alene vedblev at være i Hansestædernes Hænder, men at Kongen, paa Grund af sin stadi- ge Pungenød, begunstigede disse Blodigler, at Alt og Alle vare tyske, saasom Borgerne i de større Byer, Borgmestere og andre Øvrigheds personer og Oldermændene i flere af vore Byer vare lutter Tyskere, tyske Landsknægte toges stadig i Sold og indkvar- teredes rundt i Byerne, Hofpræster, Livlæger og en Mængde Professorer vare Tyskere, saa har man et Begreb om Tilstanden her i Landet. I Stockholm klagede man ogsaa over, at Alt var saa- ledes optaget af Tyskere, at ingen ærlig Svensker kunde blive andet end „Bøddelknægt“ eller Graverkarl, og det samme kunde man næsten være fristet til at sige i Danmark.

Og alle de saaledes indvandrede Herrer og Damer tyskedes stadig indbyrdes og tyskedes med en sælsom Frækhed med Rege- ring og Folk, og det selv i offentlige Forhandlinger.

Saavidt var det altsaa kommen i Danmark, at Geistligheden havde sit eget Tungemaal: Latinen, Hoffet og den finere Adel sit eget: Tysken, som N. M. Petersen siger: „Det var næsten et Guds Under, at det tredie Tungemaal: Dansken, ikke forgik!“

Der er bleven skreven saameget om den gamle danske Adels Tilbagegang og Uddøen, og det kan jo ikke nægtes, at det virkelig forholder sig saadan, Kendsgerningerne tale.

Men gøres der nu ogsaa Forsøg nok paa at finde frem og efterspore ukendte og forglemte Linier?

Det feiler ikke, at der rundt omkring i Land og By findes Descendenter af gamle Slægter, der igen kunde faa deres gamle Rettigheder anerkendt og fornyet og komme til Ret efter gammel Uret.

